

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SLAVNOSTNÍ VJEZD
AMÁLIE VILEMÍNY BRUNŠVICKO-LÜNEBURSKÉ
DO VÍDNĚ ROKU 1699

Vedoucí práce: PhDr. Rostislav Smíšek, Ph.D.

Autor práce: Ondřej Stolička
Studijní obor: Historie
Ročník: třetí

2013

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma *Slavnostní vjezd Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské do Vídně roku 1699* jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 20. července 2013

.....
Ondřej Stolička

Na tomto místě chci poděkovat PhDr. Rostislavu Smíškovi, Ph.D., za odborné vedení předkládané bakalářské práce. Rád bych poděkoval za cenné rady, užitečné připomínky a poskytované konzultace, které mi umožnily toto pojednání vypracovat. Moje poděkování patří dále mé rodině za jejich velkou podporu po celou dobu mého studia.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se věnuje slavnostnímu vjezdu Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské do Vídně 24. února 1699, který se uskutečnil u příležitosti sňatku s římským králem Josefem I. Zaměřuje se především na rekonstrukci průběhu slavnostního vjezdu. Předmětem zájmu je interpretace bohatého symbolického poselství, kterému se autor věnuje v chronologickém pořadí. Stranou pozornosti nezůstává ani okázalý barokní ohňostroj, který se konal v průběhu následných svatebních oslav. V první kapitole se autor rovněž věnuje výběru budoucí manželky římského krále Josefa I. očima hannoverského kurfiřta Arnošta Augusta. Následná kapitola se zabývá svatbou v zastoupení v Modeně. Druhá kapitola se věnuje rekonstrukci cesty Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské z Modeny do Vídně. Přítomná práce se také pokouší odkrýt jednotlivé symbolické prvky v průběhu cesty a následného vjezdu do Vídně. Tvořily je zejména motivy z antické mytologie a výjevy z křesťanské věrouky.

Annotation

Presented bachelor thesis deals with ceremonial entry of Amalie Villemine Brunswick-Lüneburg to Vienna on the 24th February 1699 that took place on the occasion of her marriage with roman king Joseph I. Mainly it focuses on reconstruction of course of ceremonial entry. Subject of interest is interpretation of abundant symbolic message that author deals with chronological order. Doesn't stay out of attention pompous baroque firework which took place during subsequent wedding celebrations. In the first chapter, author deals with choice of future wife of roman king Joseph I. from the viewpoint of Elector of Hanover Ernest Augustus. Next chapter is engages in wedding on behalf in Modena. Second chapter deals with reconstruction of journey of Amalie Villemine Brunswick-Lüneburg from Modena to Vienna. This thesis also attempts to uncover separate symbolic elements during journey and following entry to Vienna. Mainly they were formed by motives from antique mythology and scenes of Christian doctrin.

Obsah

1. Představení badatelského tématu, metodologických východisek, literatury a pramenné základny	7
2. Sňatkové strategie Habsburků očima hannoverské kurfiřta Arnošta Augusta	12
3. Svatba „per procuram“ v Modeně 15. ledna 1699.....	23
4. Cesta z Modeny do Vídně.....	27
5. Slavnostní vjezd Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské do Vídně 24. února 1699	32
6. Svatební obřad v kostele Augustiniánů a následná hostina.....	40
7. Slavnostní ohňostroj 1. března 1699	43
8. Závěr	46
9. Seznam použitých pramenů a literatury	50
9.1 ARCHIVNÍ PRAMENY	50
9.2 Vydané prameny a staré tisky.....	50
9.3 Literatura.....	51
10. Seznam vyobrazení	55
11. Obrazová příloha	58
12. Seznam zkratk	70

1. Představení badatelského tématu, metodologických východisek, literatury a pramenné základny

Autor předkládaného pojednání si klade za cíl přispět k českému raně novověkému bádání o slavnostních vjezdech příslušníků vládnoucího rodu Habsburků a jejich manželek do různých evropských metropolí a s tím spojených performancích.¹ Ve své bakalářské práci se věnuje tématu v české historiografii dosud nereflektovanému - slavnostnímu vjezdu Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské, manželky Josefa I., do Vídně roku 1699. Stranou pozornosti neponechává ani průběh výběru budoucí manželky římského krále Josefa I. a její následnou cestu z italské Modeny do metropole habsburského soustátí. Největší pozornost však soustředí na samotný vjezd do Vídně a následné svatební slavnosti. Autorovi nejde o pouhý popis jednotlivých kroků performancí. Na zmiňované téma pohlíží optikou historické antropologie² a konceptu symbolické komunikace.³

Metodologický přístup symbolické komunikace vznikl na konci devadesátých let 20. století zásluhou Gerda Althoffa a Barbary Stollberg-Rilingerové. Němečtí historikové z univerzity v Münsteru se ve svých výzkumech inspirovali především pracemi kulturních antropologů, kteří při zkoumání rozličných kultur a společností kladli důraz na moc a význam symbolů při konkrétních rituálech.⁴ Stranou pozornosti neponechali ani metodologické přístupy sociologie a fenomenologie.⁵ Němečtí historici z univerzity v Münsteru se zaměřili především na význam symbolů, gest a rituálů v raně novověké společnosti. V tomto pojetí lze velmi dobře pracovat nejen s písemnými, ikonografickými, hmotnými prameny, ale i se samotnou verbální a neverbální

---

¹ Trend českého bádání raně novověkých slavností a vjezdů se začal těšit větší pozornosti od devadesátých let 20. století, mezi první náznaky bádání patřila práce Miloš ŠTEDRON – Josef VÁLKA, *Svátky a slavnosti v dějinách kultury*, OM 18, 1986, s. 289-297; další práce: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech v raném novověku*, České Budějovice 2000 (= OH 8); Václav BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*, České Budějovice 2006, s. 130-173; Pavel MAREK, *Ceremoniál jako zrcadlo hierarchického uspořádání císařského dvora Ferdinanda II.*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526-1740)*, České Budějovice 2003 (= OH 10), s. 371-396; Zdeněk VYBÍRAL, *Politická komunikace aristokratické společnosti českých zemí na počátku novověku*, České Budějovice 2005, s. 68-96.

² Richard van DÜLMEN, *Historická antropologie*, Praha 2002.

³ Barbara STOLLBERG-RILINGER, *Symbolische Kommunikation in der Vormoderne. Begriffe – Thesen – Forschungsperspektiven*, ZHF 31, 2004, s. 489-527.

⁴ Především je inspirovali Clifford Geertz, Claude Lévi-Strauss a Victor Turner. Tamtéž, s. 490-492.

⁵ Jako inspirace jim posloužila práce Émila Durkheima, Maxe Webera a Pierra Bourdiea. Tamtéž, s. 490-492.

komunikací k určení symbolu a jeho pozdějšímu dekódování.⁶ Pojem komunikace definovali především jako komunikaci mezi dvěma či více objekty, které mohou porozumět i nezúčastnění.⁷ Badatelé se proto snaží rozklíčovat symbolické sdělení a využít ho pro pochopení kontextu a významu raně novověkých rituálů a slavností.⁸

Každý obřad probíhal podle předem daných vzorců, které přesně určovaly chování zúčastněných aktérů.⁹ V případě předkládané kvalifikační práce jde především o přechodový rituál svatby Josefa I. s Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou, jehož nedílnou součástí tvořil také slavnostní vjezd nevěsty se ženichem do Vídně roku 1699. Na tomto místě je rovněž důležité definovat samotný *adventus*.¹⁰ Ve středověké Evropě se pojímal vjezd do města (kláštera, hradu) jako alegorie Kristova vjezdu do Jeruzaléma na Květnou neděli, zachyceného v biblických evangeliích. Křesťané si jej každoročně připomínali. Nejprve se sešli na předem vybraném místě před hradbami, kde si nechali posvětit zelené ratolesti. Procesí pak za zpěvu pokračovalo do městského chrámu, kde se konala mše. Kombinace prostého vstupu do města s božským poselstvím silně zakořenila v povědomí obyčejného člověka. Proto středověcí panovníci posilovali pomocí *adventu Christi* vlastní postavení na pomyslném vrcholu společenské pyramidy a zdůrazňovali svou vyvolenost vládnout v dané zemi.¹¹

V průběhu raného novověku zůstalo ideové poselství slavnostního vjezdu stejné. Avšak vlivem italské renesance se do něj vmísily znovuobjevené antické motivy, které se zvláště u Habsburků těšily velké oblibě.¹² Pravděpodobně nejviditelněji se projevovaly na dočasných (efemérních) stavbách v podobě oblouků, na zdánlivě samohybných konstrukcích nebo při alegoricky ztvárněných ohňostrojích.¹³ Habsburkové se tímto způsobem naučili prezentovat nejen své schopnosti, tužby, ale i vlastní rodovou posloupnost.¹⁴

---

⁶ Tamtéž, s. 500.

⁷ Tamtéž, s. 493-494.

⁸ Tamtéž, s. 503. Pro studium rituálů je důležitá publikace Arnold van GENNEP, *Přechodové rituály. Systematické studium rituálů*, Praha 1997.

⁹ B. STOLLBERG-RILINGER, *Symbolische Kommunikation*, s. 504-506.

¹⁰ O tom více Karl VOCELKA - Lynne HELLER, *Život Habsburků, Kultura a mentalita jednoho rodu*, Praha 2012, s. 179-200, 263-285; Winfried DOTZAUER, *Die Ankunft des Herrschers. Der fürstliche „Einzug“ in die Stadt (bis zum Ende des Alten Reichs)*, AfKg 55, 1973, s. 245-288; Klaus TENFELDE, *Adventus. Zur historischen Ikonologie des Festzugs*, HZ 235, 1982, s. 45-82; Robert ANTONÍN – Tomáš BOROVSÝ, *Panovnícké vjezdy na středověké Moravě*, Brno 2009; Harriet RUDOLPH, *Das Reich als Ereignis, Formen und Funktionen der Herrschaftsinszenierung bei Kaisereinzügen (1558-1618)*, Wien 2011.

¹¹ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnícké vjezdy*, s. 8.

¹² L. HELLER – K. VOCELKA, *Život Habsburků*, s. 271.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž.

Čeští historikové dosud nedocenili koncept symbolické komunikace při zkoumání slavnostních vjezdů. Výjimku představuje práce Václava Bůžka o Ferdinandu Tyrolském a jeho dvoru.¹⁵ Stejnou metodologickou inspiraci využili moravští dějepisci Robert Antonín a Tomáš Borovský ve své práci o panovnických vjezdech na středověké Moravě.¹⁶ Podle úvodu ve své knize o vjezdech českých panovníků do Vratislavi v létech (1437-1617) se ke konceptu symbolické komunikace také přihlásila Mlada Holá. Proklamovanému záměru však nedostála. V jejím případě se jedná o pouhý popis probíraných událostí.¹⁷ Problematiky slavnostních vjezdů při barokních korunovacích se okrajově dotkli ve svých dílech také Jiří Hrbek,¹⁸ Jiří Kubeš,¹⁹ Štěpán Vácha, Vít Vlnas a Petra Vokáčová.²⁰

Téma bakalářské práce se dotýká i samotné postavy Josefa I., kterou ve srovnání s postavou jeho otce Leopolda I. historikové spíše opomíjeli. Nejnovější zahraniční publikaci o jeho osobě napsal v osmdesátých letech 20. století profesor Purdue University Charles W. Ingrao. Po koncepční a metodologické stránce však pouze shrnul dosavadní výsledky bádání o průběhu vlády císaře Josefa I.²¹ V českém prostředí se o biografii tohoto barokního Habsburka pokusil právní historik Valentin Urfus. Ani on však ve své práci nerefletoval nejnovější metodologické trendy.²² Hlavní důraz kladl na státoprávní okolnosti vlády potomka Leopolda I. a politický vývoj podunajské monarchie na přelomu 17. a 18. století.

Také v případě Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské se odrazil nezájem historiků o výzkum osobnosti jejího manžela. Dosud nikdo nevydal monografii, která by se věnovala ženě Josefa I. Světlou výjimku představují pouze disertační práce

---

¹⁵ V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*. Další práce zaměřené na vjezdy Václav BŮŽEK, *Symboly rituálu. Slavnostní vjezd Ferdinanda I. do Prahy 8. listopadu 1558*, in: Luděk Březina - Jana Konvičná - Jan Zdichynec (edd.), *Ve znamení země Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám prof. PhDr. Lenky Bobkové, CSc.*, Praha 2006, s. 112-128; Václav BŮŽEK – Rostislav SMÍŠEK, *Symboly rituálu. Volba Karla V. římským králem ve Frankfurtu nad Mohanem a jeho korunovace v Cáchách*, in: Lenka Bobková - Milada Holá (edd.), *Lesk královského majestátu ve středověku. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi, CSc., k nedožitým 85. narozeninám*, Praha 2005, s. 123-131.

¹⁶ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*.

¹⁷ Mlada HOLÁ, *Holdovací vjezdy českých panovníků do Vratislavi, v pozdním středověku a raném novověku (1437-1617)*, Praha 2012.

¹⁸ Jiří HRBEK, *České barokní korunovace*, Praha 2010.

¹⁹ Jiří KUBEŠ, *Trnitá cesta Leopolda I. za říšskou korunu (1657-1658). Volby a korunovace ve Svaté říši římské v raném novověku*, České Budějovice 2009.

²⁰ Štěpán VÁCHA - Irena VESELÁ - Vít VLNAS - Petra VOKÁČOVÁ, *Karel VI. a Alžběta Kristýna: Česká korunovace 1723*, Praha-Litomyšl 2009.

²¹ Charles W. INGRAO, *Kaiser Josef I. Der „vergessene“ Kaiser*, Wien 1982.

²² Valentin URFUS, *Císař Josef I., nekorunovaný Habsburk na českém trůně*, Praha 2004.

Hildegardy Leibgebové²³ a diplomová práce Margarety Bernhardové.²⁴ Prvně jmenovaná historička sjednotila doposud známé informace o manželce Josefa I., které doplnila o poznatky získané studiem ve vídeňských archivech a knihovnách. Sice vytvořila její komplexní biografii, ovšem omezila se na pouhý popis jejích životních osudů na pozadí politického vývoje habsburské monarchie. Druhá historička využila jako zdroj poznatků svrchu zmiňovanou disertační práci a tudíž nepřinesla nic nového.

Pro rozšíření výzkumu postavy Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské a Josefa I. využil autor bakalářské práce doposud badateli nereflektované prameny uložené především ve vídeňských archivech a knihovnách. Na prvním místě jde o popis slavnostního vjezdu Josefa I. s Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou do Vídně 24. února 1699, který sepsal Jan Ferdinand Xavier Fachner.²⁵ Ve svém pojednání detailně zachytil jeho průběh, popsal oblečení jednotlivých aktérů performance a uvedl jmenný seznam účastníků. Jako další zdroj informací využil autor písemné prameny uložené v Haus-, Hof- und Staatsarchivu ve Vídni, které především popisovaly celý průběh plánovaných oslav. Naopak z Österreichische Nationalbibliothek ve Vídni autorovi jako pramenný zdroj posloužily dvě relace, z nichž první informovala o slavnostním vjezdu²⁶ a druhá o barokním ohňostroji.²⁷ Získané poznatky bylo třeba doplnit informacemi z dobového periodika *Theatrum Europeum*.²⁸ Stranou pozornosti nelze nechat ani traktát vzdělaného juristy Jana Kristiána Lüniga o ceremoniálních zásadách, jež se užívaly na jednotlivých evropských knížecích dvorech.²⁹ Žádoucí osobní pohled konkrétních aktérů performance na průběh svatebních příprav i slavnostního vjezdu nabízí dochovaná osobní korespondence. Zde jde o dopisy matky

---

²³ Hildegard LEITGEB, *Kaiserin Amalie Wilhelmine, geb. Prinzessin von Braunschweig-Lüneburg-Hannover (1673 – 1742), Eine biographische Studie*, Wien 1984 (disertační práce).

²⁴ Margarete BERNHARD, *Kaiserinnenwitwen im 17. und 18. Jahrhundert. Am Beispiel von Eleonore v. Gonzaga-Nevers (Ferdinand III.), Eleonore Magdalena Theresia (Leopold I.), Amalie Wilhelmine (Josef I.), Elisabeth Christine (Karl VI.) und Maria Theresia (Franz I.)*, Graz 2003 (diplomová práce).

²⁵ Johann Ferdinand Xaviero FACHNER, *Erfreutes Wienn/ Welches denen Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigen Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigsten Ertzhausz Oesterreich/ ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigsten Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699*, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.

²⁶ *Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi Römisch. und Hungarischen Königs, etc. Mit Ihro Majestät Wilhelmina Amalia Römische Königin...So Den 24. Februarii, 1699..gehalten worden*, nepag. ÖNB Wien, sign. 306138A.

²⁷ *Auszührliche Relation, Von dem Den 1. Martii 1699 zu Wien gehaltenen vortrefflichen Feuerwerck*, nepag. ÖNB Wien, sign. 307381-B.ALT.

²⁸ *Theatrum Europaeum XV*, Frankfurt am Main 1707, s. 541-548.

²⁹ Johann Christian LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale historico-politicum*, Leipzig 1719, s. 96-109.

Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské – vévodkyně Benedikty, rozené Falcko-Simmernské, které adresovala manželce hannoverského kurfiřta Žofii Hannoverské.³⁰

---

³⁰ Arnold BERNEY (ed.), *Die Hochzeit Josephs I.*, MIÖG 42, 1927, s. 64-83. Autor kvalifikační práce také použil vydané edice i jiných korespondencí, které se týkaly sňatku Josefa I. a Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské: Eduard BODEMANN (ed.), *Briefe der Kurfürstin Sophie von Hannover an die Raugräfinnen und Raugrafen zu Pfalz, Sophie Kurfürstin von Hannover*, Neudruck der Ausgabe von 1888, in: Publikationen aus den königliche preußischen Staatsarchiven, Bd. 37; Wilhelm Ludwig HOLLAND (ed.), *Briefe der Herzogin Elisabeth Charlotte von Orleans I. (1659-1709)*, Leipzig 1908; John Mitchell KEMBLE (ed.), *State papers and correspondence illustrative of the social and political state of Europe from the revolution to the accession of the house of Hanover*, London 1857; Onno KLOPP (ed.), *Der Fall des Hauses Stuart und die Sukzession des Hauses Hannover in Großbritannien und Irland im Zusammenhange der europäischen Angelegenheiten von 1660–1714 VI*, Wien 1875-1888; Georg SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannovers im Zeitalter der 9. Kur und der englischen Sukzession, 1698-1714*, Hildesheim 1978.

2. Sňatkové strategie Habsburků očima hannoverské kurfiřta Arnošta Augusta

Mnozí badatelé pokládali za hlavní příčinu sňatku Vilemíny Amálie Brunšvicko-Lüneburské s budoucím římsko-německým císařem Josefem I. sangvinický temperament mladého muže.³¹ Dospívající arcikníže proslul v očích současníků nejen svou zálibou v lovu, ale také mileneckými dobrodružstvími s urozenými dámami i neurozenými služebnicemi. Jedna z větších milostných afér propukla roku 1693, kdy oslavil 15. rok svého života. Syn Leopolda I. se tehdy zapletl se čtyřmi mladými šlechticemi. Vše trvalo do doby, než jeho nejvyšší hofmistr - kníže Karel Theodor Otto ze Salmu - zasáhl a vše rázně ukončil. Rodičům římského krále doporučil, aby se v jeho blízkosti nacházely pouze věrné osoby, jež by mladíkovy neřesti udržely v naprosté tajnosti a naopak odstranily ty, „*die allzu eifrig bemüht waren, die Wünsche des Thronfolgers in bezug auf Frauen, Jagden und andere Abenteuer zu erfüllen.*“³²

I přes veškerou snahu se chování dospívajícího jedince nepodařilo změnit. Proto Leopold I. a nejvyšší hofmistr Josefa I. - Karel Theodor Otto ze Salmu - nabyli přesvědčení, že jedinou možností, jak změnit chování následníka trůnu, představovala svatba. Jak vysvítá z dochovaných pramenů, císař se opakovaně strachoval o osud svého staršího syna. Své obavy otevřeně vyjádřil v několika dopisech adresovaných svému rádcovi a příteli, kapucínovi Marcovi d'Aviano na přelomu února a března 1699: „*Besonders bitte ich... den König Gott zu empfehlen, denn nich wünschte recht sehr, daß er bewahrt bliebe. Wollen ihn doch Gott anempfehlen, damit er unschuldig bleibe und nicht verführt werde oder auf Abwege gerate...*“³³ V následném dopise z 12. května 1696 dokonce panovník otevřeně poznamenal, že považoval za nesmírně obtížné najít vhodnou manželku pro mladého Josefa: „*Die Schwierigkeit ist nur, die Gemahlin zu finden, welche die wünschenswerten Eigenschaften besitzt...*“³⁴

---

³¹ Georg SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 204; H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 33; Ch. W. INGRAO, *Josef I.*, s. 23; V. URFUS, *Císař Josef I.*, s. 36; Karl VOCELKA – Lynne HELLER, *Soukromý svět Habsburků, Život a všední dny jednoho rodu*, Plzeň 2011, s. 117.

³² Dopis knížete Karla Theodora Otty ze Salmu z 30. listopadu 1693 Eleonoře Magdaléně Falcko-Neuburské. H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 33; Ch. W. INGRAO, *Josef I.*, s. 23, 240.

³³ Dopis císaře Leopolda I. Marku d'Aviano z 20. února 1694 v H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 34. Srov. „*Die Erziehung des röm. Königs ist der Punkt, der mich am meisten drückt, da kein Zweifel ist, daß er guten Willen... hat. Aber es hängt alles davon ab, daß ... sich nicht solche finden... welche ihm andere Grundsätze einflößen und durch Eitelkeit und Sinnlichkeit trachten, diesen Unschuldigen zu verderben.*“ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž, s. 33-34; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josefs I.*, s. 66-67.

K urozeným rodům, které toužily navázat příbuzenské spojení s rakouskými Habsburky, patřila také hannoverská dynastie. Potomci Welfů se ve druhé polovině 17. století stali důležitými spojenci Habsburků v Římsko-německé říši. Otec Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské – vévoda Jan Bedřich Brunšvicko-Lüneburský – konvertoval již roku 1651 ke katolické víře.³⁵ Dceru Amálii Vilemínu vychovávala v duchu katolické víry jeho manželka Benedikta, rozená kněžna Falcko-Simmernská. V roce 1679 ji matka poslala na výchovu do francouzského kláštera v Maubuissonu, kde pobývala až do roku 1693, kdy se vrátila zpět do Hannoveru.³⁶ V té době se Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská stala vhodnou kandidátkou pro dynastické spojení s Habsburky.³⁷

Nový hannoverský kurfiřt Arnošt August již v roce 1692 oslovil přátelsky nakloněné úředníky na vídeňském dvoře s žádostí o pomoc. K okruhu takto smýšlejících osob údajně patřil nejvyšší dvorský kancléř Theodor Jindřich Athlet ze Strattmannu, nejvyšší hofmistr arciknížete Josefa - Karel Theodor Otto ze Salmu a Otto Grote ze Schauenu.³⁸ V dopise ze 4. ledna 1694 od něj obdrželi instrukce, podle nichž měli připravit a získat s pomocí španělského vyslance ve Vídni Karla Emanuela d'Este, markýze de Borgomanero, a blíže nejmenovaných císařských zповědníků císařský pár pro uzavření zamýšlené sňatkové aliance.³⁹ Svrchu zmiňovaným jedincům se sice podařilo zařídit slyšení u římského krále Josefa. Avšak dochovaná korespondence ukázala prvotní nezájem mladíka o hannoverské. Podle svědectví Boda z Obergu se ani kníže ze Salmu záměrně nijak nezapojil do jednání, „*um nicht den Verdacht zu erwecken, seine eigenen Interessen zu vertreten...*“⁴⁰ Oberg měl naopak dávat veřejně najevo svou nespokojenost s počínáním Karla Theodora Otty ze Salmu a vyhýbat se setkání s ním.⁴¹ V návaznosti na zmiňovaná jednání nejvyšší hofmistr Josefa I. sestavil písemnou zprávu, v níž vyjmenoval hlavní překážky sňatku nejstaršího syna Leopolda I. s neteří Arnošta Augusta Hannoverského. Jako první překážku jmenoval rozdílný věk Josefa a Amálie Vilemíny.⁴² Jako druhý problém zmínil její

³⁵ Brigitte HAMANNOVÁ, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996, s. 59.

³⁶ M. BERNHARD, *Kaiserinnenwitwen*, s. 65-67.

³⁷ B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 59-60.

³⁸ Kníže ze Salmu byl strýc Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské. Dále k zástupcům hannoverské sňatkové politiky, *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 204; H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 33; V. URFUS, *Císař Josef I.*, s. 36; K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět Habsburků*, s. 117.

³⁹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 35.

⁴⁰ Dopis Boda z Obergu Arnoštovi Augustu Hannoverskému z 31. ledna 1694. , *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 204.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská se narodila o pět let dříve než Josef I.

francouzskou výchovu.⁴³ Kníže ze Salmu také upozornil, že se o sňatek s římským králem ucházely i jiné vysoce urozené šlechtičny. V úvahu připadala princezna Hedvika Žofie Švédská, Žofie Hedvika Dánská a Marie Adelaide Savojská. V neprospěch prvních dvou hovořila jejich protestantská víra.⁴⁴ Naopak princezně savojské překážel její nízký věk. V roce 1694 oslavila teprve své deváté narozeniny.⁴⁵

Proto vyslanec hannoverského kurfiřta hledal další přímluvce. V prosinci 1694 se Bodo z Obergu obrátil na vlivného zpovědníka Leopolda I. - Františka Menegattiho. Ten jej seznámil s důvěrníkem císařovny Baltazarem Müllerem, který měl rovněž napomoci při výběru budoucí manželky Josefa I. Když se však snažil získat audienci u Eleonory Magdaleny Falcko-Neuburské a promluvit s ní o sňatku, panovnice rozmluvu odsunula s poukazem na přílišné mládí svého syna.⁴⁶ Mezitím dorazila z Hannoveru do Vídně oficiální nabídka k uzavření sňatkové aliance, kterou však manželka Leopolda I. velice rychle zamítla s odůvodněním, že Amálie Vilemína „*viel zu alt und in Frankreich erzogen sei und kein Wort deutsch spreche*.“⁴⁷ Na to Bodo z Obergu okamžitě reagoval prohlášením, že uchazečka rozuměla německy a „*sich in dieser Sprache zu perfectionieren*.“⁴⁸

Další překážku v očích Arnošta Augusta Hannoverského představoval bratr císařovny - Karel Filip Falcko-Neuburský, jenž roku 1695 ovdověl. Právě on se snažil získat za manželku Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou. Hannoverský kurfiřt se této nabídce nijak nebránil, avšak upřednostňoval sňatkovou alianci s Habsburky. Z toho důvodu Karlu Filipovi Falcko-Neuburskému slíbil, že mu raději najde jinou vhodnou kandidátku.⁴⁹ Stejným způsobem smýšlela i manželka hannoverského kurfiřta - Žofie Hannoverská. V dopise z 31. března 1695, adresovaném hraběnce Luise z Degenfeldu, se k této možnosti vyjádřila s nádechem ironie. Dle jejího názoru by byly děti jakékoliv hannoverské šlechtičny s Karlem Filipem Falcko-Neuburským zcela

---

⁴³ Vychovali ji ve francouzském klášteře, jelikož jej vedla její prateta abatyše Louisa Hollandina Falcko-Simmernská. B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996, s. 59.

⁴⁴ Kníže Karel Theodor Otto ze Salmu poslal dopis 14. března 1694 hannoverskému kurfiřtovi Arnoštu Augustovi s informací, že si Leopold I. nepřál manželské spojení s nekatolickou šlechtičnou. H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 35-36; G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 204.

⁴⁵ K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět Habsburků*, s. 117; LEITGEB, *Kaiserin*, s. 35-36; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 66-67.

⁴⁶ Josefovi již dosáhl věku 16 let.

⁴⁷ G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 206.

⁴⁸ Dopis Boda z Obergu kurfiřtovi Arnoštu Augustovi Hannoverskému z 20. března 1694. H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 38-39; G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 206.

⁴⁹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 39.

určitě hezčí a hubenější, než jeho děti z předchozího sňatku.⁵⁰ Pro falckraběte jednání záhy skončila, protože mu jeho bratr - kurfiřt Jan Vilém Falcký - neschválil potřebnou finanční částku na svatbu. Navíc Karel Filip údajně přislíbil manželství blíže nejmenované hraběnce z Hohenlohe.⁵¹ Nakonec se falckrabě podruhé oženil v roce 1701 s polskou šlechtičnou Terezou Lubomirskou.⁵²

Po tomto zdržení se zástupci prohannoverské politiky u vídeňského dvora uchýlili k úplatkům. Částkou více než 20 000 zlatých podplatili blíže nejmenovanou dvorní dámu císařovny, aby jim pomohla změnit názor manželky Leopolda I. ohledně věkového rozdílu Josefa I. a Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské. Avšak ani dvorní dáma neuspěla.⁵³ Dokonce i sám kníže ze Salmu považoval věk hannoverské kandidátky za velkou překážku. Poznamenal, že pokud by byla neteř hannoverského kurfiřta mladší, mohla se stát nevěstou římského krále do šesti týdnů.⁵⁴

Naopak pádný argument podporující rozdíl ve věku obou kandidátů sňatkové aliance vymyslel Gottfried Vilém Leibniz. V dopise Filipu Vilémovi z Boineborgu z 22. prosince 1695 napsal, že „*der kleine Alterunterschied ihrerseits vom König zählt nicht. Es gibt so viele Beispiele von glücklichen Heiraten, wo der Altersunterschied weit größer ist.*“⁵⁵ Právě Gottfried Vilém Leibniz se také zapojil do podpory Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské, neboť patřil k dobrým přátelům jejího zesnulého otce Jana Bedřicha Brunšvického. Z toho důvodu napsal výše uvedený dopis z 22. prosince 1695 císařskému dvornímu radovi Filipu Vilémovi z Boineburku, aby mu v této záležitosti pomohl. Ten prý rovněž náležel ke starým známým otce hannoverské uchazečky.⁵⁶ V reakci na žádost Gottfrieda Viléma Leibnize z 22. prosince 1695 jej císařský dvorní rada informoval, že si Leopold I. pro svého syna Josefa I. přál výhradně

---

⁵⁰ „...würde nach unsere Princessen wenden, künfte man hir sagen: à quelque chose malheur est bon; es sein recht guette Kinder... eher hübscher als hesselicher als die verstorbene Gemallin...“ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 39; E. BODEMANN (ed.), *Briefe*, s. 128.

⁵¹ G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 206-207.

⁵² H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 39; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 67-68.

⁵³ Dopis Boda Oberga Arnoštu Augustovi Hannoverskému z 21. října 1695. G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 207.

⁵⁴ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 41.

⁵⁵ O. KLOPP (ed.), *Der Fall des Hauses Stuart VI*, Wien 1875-1888, s. 123.

⁵⁶ „...Diese Heirat wäre für mich ein Übermaß der Freude... Wenn diesbezüglich etwas zu machen wäre, würde man Ihnen wirklich dankbar sein... ich (beschwöre) Sie, wenigstens unter der Hand ein wenig zu sondieren und mir Ihre Meinung darüber mitzuteilen...“ O. KLOPP (ed.), *Der Fall des Hauses Stuart VI*, s. 123; H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 41.

katolickou nevěstu. Nad to dodal, že z vyhlédnutých uchazeček se jediná Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská vyznačovala katolickou vírou.⁵⁷

Ačkoliv okolí císaře i samotný Leopold I. o sňatku uvažovali, císařovně se neteř hannoverského kurfiřta nezamlouvala. Zástupci prohannoverské politiky se proto opět obrátili na zpovědníka Francesca Menegattiho, kterému se matka Josefa I. svěřila s obavou ohledně věku hannoverské kandidátky. Marie Eleonora Falcko-Neuburská se domnívala, že zpočátku věkový rozdíl pěti let nemusel vést k problémům v manželství. Avšak po deseti letech společného života by mohl věkový rozdíl mezi manželi vyvolat značné neshody a hádky.⁵⁸ Kvůli neúspěšnému přesvědčování manželky Leopolda I. se proto hannoverský kurfiřt snažil zvýšit vliv na mladého následníka císařského trůnu. Proto si Bodo z Obergu vyhlédl další klíčovou postavu z jeho okolí. Hannoverský vyslanec kontaktoval bývalého preceptora Josefa I. - Františka Ferdinanda Rummela. Za svou pomoc obdržel od kurfiřta Arnošta Augusta Hannoverského 10 000 tolarů, avšak hrdý šlechtic poslal peníze zpět. Přesto se v budoucnu angažoval ve prospěch neteře hannoverského kurfiřta.⁵⁹

Snad největší konkurentkou Amálie Vilemíny se stala dánská princezna Žofie Hedvika, jež údajně mohla konvertovat ke katolické víře.⁶⁰ Ve prospěch dánské uchazečky hovořil i její věk, který tehdy činil 18 roků. Dcera dánského krále Kristiána V. však urputně trvala na své protestantské víře. Proto v roce 1697 skončilo jednání mezi vídeňským a dánským dvorem neúspěšně.⁶¹

V průběhu dalších let se na scéně objevily i další kandidátky sňatkové aliance. Mezi ně náležela i Vilemína Karolína z Ansbachu. Mezi její hlavní přednosti patřilo mládí - v roce 1696 oslavila 13. narozeniny a Josef 17.⁶² Dcera braniborského markraběte Jana Bedřicha se hannoverskému kurfiřtovi příliš nezamlouvala a považoval ji za velkou hrozbu. Z toho důvodu nechal na vídeňském dvoře rozšířit informaci, že její matka se pyšnila titulem pouhé říšské hraběnky.⁶³ Bodo z Obergu měl podle instrukcí prozatím počkat a do ničeho nezasahovat, dokud by se misky vah opět nepřevážily

---

⁵⁷ „... eine katholische Prinzeß zu geben und die Prinzessin von Braunschweig die einzige heiratsfähige Prinzeß ist, die katholisch geboren und erzogin ist und überdies aus einem der angesehensten Häuser von Europa stammt...“ O. KLOPP (ed.), *Der Fall des Hauses Stuart VI*, s. 130; H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 42.

⁵⁸ Dopis Boda Oberga Arnoštu Augustovi Hannoverskému z 15. června 1696. G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 208.

⁵⁹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 41-43; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 68-69.

⁶⁰ G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 207-208.

⁶¹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 43; G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 208; K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět Habsburků*, s. 117.

⁶² H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 43.

⁶³ Tamtéž.

na stranu Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské.⁶⁴ Časem přibyly ještě další dvě nabídky k sňatku. První od blíže nejmenované příslušnice rodu Württemberků, druhá od Marie Alžběty Gonzagové.⁶⁵ Ohledně zdlouhavého výběru vhodné nevěsty pro následníka císařského trůnu dokonce vznikl v uherské armádě vtíp. Mladý Josef by si prý měl vyzkoušet každou z kandidátek na měsíc a posléze by se snáze rozhodl, která z nich byla nejlepší.⁶⁶

Ve Vídni se v průběhu výběru budoucí manželky římského krále vytvořilo několik mocenských skupin, které podporovaly jednotlivé uchazečky. Největší překážku sňatku Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské a Josefa I. představoval Jan Vilém Falcko-Neuburský. Bratr císařovny nechtěl nijak snížit vliv Wittelsbachů na vídeňském dvoře, proto patřil do roku 1697 k rozhodným oponentům uzavření svrchu zmiňovaného manželského svazku a podporoval sňatek s dánskou princeznou.⁶⁷ Druhou vlivnou mocenskou skupinu vedl Karel Theodor Otto ze Salmu, jenž zastupoval svou neteř Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou. Jiné vlivné uskupení zastupoval především nejvyšší kancléř Království českého František Oldřich Kinský, který si přál po boku Josefa I. Marii Alžbětu Gonzagovou.⁶⁸

Pro posílení svého vlivu poslal kurfiřt Arnošt August Hannoverský do Vídně dalších 50 000 tolarů, aby zápolení vyhrála jeho strana. V metropoli habsburského soustátí však začaly kolovat zvěsti, že jeho neteř byla spíše francouzskou šlechtičnou, ne „německou“.⁶⁹ Odpůrci manželského spojení navíc poukazovali na její špatný zdravotní stav a na neschopnost její matky a babičky z matčiny strany porodit mužského

---

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 210.

⁶⁷ E. BODEMANN (ed.), *Briefe*, s. 136.

⁶⁸ K rozvržení zájmových skupin u císařského dvora více záznam v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku z 11. března 1697. „*Man hat eben diesen tag widerumb von der verheurattung deß konig widerumb geredet, undt ist auff dem taped, die cron schwedische undt dennemarckische, letzlich auch die guastalische princessinnen <auf>gekommen. Der furst von Salm proponirte des verstorbenen fursten undt herzog von Hanover seine dochter, so ihme ex domo et affinitate palatina verwart ware. Der graf Kinßky gabe sich contra duas primas zu erkennen, undt adherirete einig an der von Quastalla, so drefflich undt dugentlich auffferzogen ware; doch die befreundtschafft ex parte matris lauffen gewaltig in dennen caraffischen hinein, so ein mißfergniegung verursacht, ma los reges non tienganos parentes, fürnemblich die<se> konig undt herrn von dem haus von Österreich, welche so schon in dass 6 saeculum cronnen undt scepter tragen, da beforab diese von der eygnen undertanen herueren thuet, so das hauß Caraffa ist, welchs ihren ursprung undt fürnemblichs auffendthalten nel regno haben.*“ SOA Třeboň, oddělení Český Krumlov, Sběrka rukopisů Český Krumlov, 1327-1968, inv. č. 21, pag. 918.

⁶⁹ E. BODEMANN (ed.), *Briefe*, s. 139. Francouzská výchova vadila vídeňskému dvoru, protože Francie patřila k hlavním mocenským konkurentům podunajské monarchie na evropském kontinentu. Navíc mezi oběma vládnoucími rody panovala velká řevnivost. K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět Habsburků*, s. 177.

potomka.⁷⁰ Hannoverského kurfiřta i jeho manželku pomluvy vedené na vídeňském dvoře značně pobouřily. V dopise z 8. května 1696, adresovaném svobodnému pánu Maxovi z Degenfeldu, Žofie Hannoverská pomluvy rozhodně odmítala.⁷¹ Dále v něm informovala o pevném zdraví její neteře a kráse, kterou údajně předčila samotnou císařovnu.⁷²

V červnu 1696 učinila prohannoverská strana další důležitý krok k úspěchu. František Ferdinand Rummel ukázal mladému Josefovi I. miniaturní podobiznu Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské. Římský král prý našel v obrázku velké zalíbení a označil hannoverskou kandidátku za „*die schönste unter allen bisher angebotenen Prinzessinnen*.“⁷³ Samotný Leopold I. si proto nechal poslat její obraz v životní velikosti. Chtěl vědět, jestli skutečně netrpěla obezitou, podobně jako její otec Jan Bedřich Brunšvicko-Lüneburský.⁷⁴ Hannoverský kurfiřt navíc poslal do Vídně zповědníka své neteře, jenž měl dosvědčit její pravé datum narození, neboť Bodo z Obergu jej údajně podle potřeby mohl změnit.⁷⁵ Mezitím do Vídně dorazil i velký obraz Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské, který však hannoverský vyslanec nechtěl nikomu ukázat, jelikož jej považoval za nepovedený. S tím souhlasil i hannoverský kurfiřt, jenž poznamenal, že „*ein das Naturel der Prinzessin wiedergebendes Porträt vorzuführen als ein zu sehr flattiertes*.“⁷⁶ Bodo z Obergu proto objednal v Modeně, kam se Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská v dubnu 1697 se svou matkou Benediktou přestěhovala, novou podobiznu.⁷⁷

Na obzoru se však objevila nová soupeřka - Alžběta Antonie Sasko-Meiningenská.⁷⁸ Ovšem i zde se hlavní překážkou stala víra, k čemuž její otec Antonín Oldřich Wolfenbüttelský výstižně poznamenal: „*Vater, Mutter und Ministri daselbst in keinen anderen Himmel als den lutherischen eingehen wollen*.“⁷⁹ V jiném dopise své

---

⁷⁰ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 47; E. BODEMANN (ed.), *Briefe*, s. 139.

⁷¹ „...daß man die Prinzessin starck und dick beschriben hatt, dann sie ist ehr zu mager; vor Kinder zu bekommen oder nicht, kan Niemand antworten, aber daß Dieselbige alles haben was tharzu gehört, gans wol...“ E. BODEMANN (ed.), *Briefe*, s. 139.

⁷² H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 46-47; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 68-69; G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 212.

⁷³ Dopis Boda z Obergu kurfiřtovi Arnoštu Augustovi Hannoverskému z 18. června 1696. G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 212.

⁷⁴ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 47.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Dopis kurfiřta Arnošta Augusta Hannoverského Bodovi z Obergu ze 17. června 1697 H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 48; G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 212.

⁷⁷ Tamtéž; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 68-69.

⁷⁸ Byla to vnučka Antonína Oldřicha Wolfenbüttelského.

⁷⁹ Dopis Antonína Oldřicha Wolfenbüttelského Lorenzi Hertelovi z 31. června 1697 H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 49; G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 213.

nejstarší dceři Alžbětě Eleonoře ještě psal, jaké těžkosti by způsobilo vybrání právě Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské pro „*teutsche Freiheit, die fürstliche Libertät und die Grundgesetze unseres Vaterlandes.*“ Současně uvedl svůj postřeh ohledně podmínky víry: „...*ungefärbte Gottes- und Nächsten-liebe des wahren Christenmenschen ohne Unterschied der Konfession.*“⁸⁰

V létě roku 1697 se již neteř hannoverského kurfiřta dostala do užšího výběru. Zatímco Leopold I. i jeho syn proti ní neměli žádné námitky, jediný problém představovala císařovna. Marie Eleonora Falcko-Neuburská prý označovala Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou za příliš starou a široce stavěnou na to, aby mohla rodit děti.⁸¹ Proto se opět do jednání vložil Gottfried Vilém Leibniz a kontaktoval svého přítele Adama Ignáce Heinische, aby zjistil další informace o šíření pomluv. Ten pracoval ve Vídni jako agent jihoněmeckých říšských stavů. Podle Heinische pomluvy o neteři hannoverského kurfiřta na vídeňském dvoře stále kolovaly. Dokonce prý i císař Leopold I. si dělal starosti ohledně rozdílného věku, možnosti Amálie Vilemíny zplodit syna a případné obezity zděděné po jejím otci.⁸² Proto Gottfried Vilém Leibniz v dopise adresovaném 8. listopadu 1697 Adamu Ignáci Heinischovi bránil Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou proti pomluvám: „*Ich nehme mir die Freiheit zu behaupten, daß es unzählige Ehen gegeben hat, wo der Altersunterschied viel größer war. Es ist wahr, daß Herzog Johann Friedrich dick war, aber...Prinzessin Amalie ist es nicht...*“⁸³ Dále pokračoval s tvrzením, že její otec měl tři bratry a jen jednu sestru. Navíc obhajoval její matku vévodkyni Benediktu, kterou blíže nejmenované osoby na vídeňském dvoře označovaly za velkou intrikánku.⁸⁴

Ve prospěch hannoverské politiky pracoval také zpovědník Marco d'Aviano, který nakonec rozptýlil obavy císařovny. Údajně podotknul, že s temperamentním Josefem I. by si lépe poradila starší a zkušenější žena než mladá a nezkušená.⁸⁵ Poté ještě zpovědník pověděl Leopoldovi I. o svém snu. V něm prý spatřil velice šťastného Josefa I. s Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou. Posléze se mu císař svěřil, že předběžně souhlasil s výběrem neteře hannoverského kurfiřta. Nad to prý

---

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 50; G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 218.

⁸² J. M. KEMBLE (ed.), *State papers and correspondence*, s. 207.

⁸³ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 50; J. M. KEMBLE (ed.), *State papers and corespondence*, s. 208.

⁸⁴ G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 218; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 68-69.

⁸⁵ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 51.

dodal, že s ní bude žít jeho syn a ne císařovna.⁸⁶ Následně dorazil do Vídně z Modeny obraz Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské, na který reagoval Leopold I. zdrženlivě. Jeho manželka naopak byla z obrazu nadšená. Stejně tak Josef, jenž doufal v brzkou svatbu.⁸⁷

Přesto pomluvy na vídeňském dvoře nepřestaly kolovat a objevovaly se stále nové. Na začátku roku 1698 dokonce poslal Leopold I. svého osobního lékaře Giana Battistu Gareliho do Modeny. Proslýchalo se totiž, že Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská měla problémy se zrakem a „*gorge enflée*.“⁸⁸ Lékař však zjistil, že dcera vévodkyně Benedikty Brunšvicko-Lüneburské bez problému četla i malá písmena. Giano Battista Gareli prohlásil o jejím stavu, že: „... *wohlgeformt, habe keinen massigen Körper und keine 'gorge enflée', sondern eine ganz normale Leibesbeschaffenheit*.“⁸⁹ K tomu ještě poznamenal, že jeho manželka byla o šest let starší a i tak mu porodila čtyři zdravé syny.⁹⁰

Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská se již zdála jistou vítězkou. Avšak opět se na obzoru objevila ještě jedna kandidátka. Sestra císařovny - španělská královna Marie Anna Falcko-Neuburská - se nedokázala smířit s výběrem hannoverské princezny. Proto doporučila Alžbětu Dorotu, sestru vládnoucího landkraběte Arnošta Ludvíka Hessensko-Darmstadského. Zásah španělské královny velice rozhořčil kurfiřta Jana Viléma Falcko-Neuburského. V dopise z 20. března 1698 si stěžoval císařovně: „*Ich kann mir nicht einbilden, was die Königin eben jetzt, da die Sache mit der Hannoverin auf dem Schluß, bewogen, die Prinzessin von Darmstadt mit solchem Eifer zu obiger Vermählung zu recommandieren*.“⁹¹

Podobné boje se táhly až do léta 1698, kdy se mezi možné budoucí manželky vrátila opět Marie Alžběta Gonzagová, která se mezitím naučila německy.⁹² Mezi nápadnice patřila nově také Vilemína Karolína z Ansbachu. Snahy všech uchazeček však vždy končily na pevném přesvědčení Josefa I. vzít si Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou za svou choť.⁹³ V dopise z 20. června 1698 ujišťoval mladý

---

⁸⁶ Dopis Boda z Obergu Arnoštu Augustovi Hannoverskému z 10. září 1697 G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 215.

⁸⁷ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 51-52; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 68-69, K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět Habsburků*, s. 107.

⁸⁸ Dopis Adama Ignáce Heunisch Gottfriedu Vilému Leibnizovi z 15. ledna 1698. G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 215.

⁸⁹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 52.

⁹⁰ Tamtéž, s. 52-53; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 68-69.

⁹¹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 52.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž, s. 53.

následník trůnu kurfiřta Jana Viléma Falcko-Neuburského: „*Ich bin gänzlich resolvieret, keine andere zu nehmen, wenn auch... viele Leute meine Heirat mit der Prinzessin von Hannover zu verhindern suchen...man schiebt es so lange auf, daß es mir bald unmöglich ist, länger zu warten...*“⁹⁴ Údajně neustále líbal malý portrét své vyvolené. K tomu ještě posílal své komorníky po Vídni rozhlašovat zprávu o brzké svatbě s Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou.⁹⁵

Poté, co císařský pár vyslovil souhlas se sňatkem neteře hannoverského kurfiřta s Josefem I., popřál Marco d'Aviano budoucí nevěstě štěstí v manželství. Osobně ji spatřil v Modeně v dubnu 1698, když onemocněla matka vévody Rinalda d'Este, ke které byl přivolán jako duchovní.⁹⁶ V dopise z 18. dubna 1698, adresovaném císaři, dokonce popsal své dojmy ze setkání s Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou. Budoucí manželku Josefa I. označil za krásnou, zdravou, skromnou, klidného temperamentu, moudrou, ve všem opatrnou a v neposlední řadě také bohobojnou.⁹⁷ Pochvalná slova přispěla k utvrzení císařova rozhodnutí i proto, že otec Marek d'Aviano měl na Leopolda I. velký vliv.⁹⁸

U vídeňského dvora naplánovali datum oficiálního zveřejnění plánovaného sňatku Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské s římským králem na jeho dvacáté narozeniny 26. července 1698.⁹⁹ Také prozkoumali rodokmen nevěsty, ve kterém mezi jejími předky objevili Lucrécii Borgiu (1480-1519). V očích zbožného císaře znamenal nový objev značnou překážku, protože jí považoval za ženu s velmi pokleslými mravy.¹⁰⁰ Proto celou záležitost předložil svým blíže neuvedeným důvěrníkům k projednání.¹⁰¹ Naopak římský král příkládal novému zjištění pozitivní hodnotu.¹⁰² Zpovědník Francesco Menegatti se snažil změnit názor Leopolda I. tvrzením, že vady v rodokmenu měly snad všechny urozené evropské rodiny.¹⁰³ I přes snahu duchovního se otec Josefa I. velmi rozezřel. Pro hanoverskou stranu vyvstal problém, jakým způsobem změnit panovníkův pohled na věc. Gottfried Vilém Leibniz se snažil

---

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 54-55; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 68-69.

⁹⁶ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 55.

⁹⁷ „*Vidi la Principessa et le parlai, e ne restai molto contento, havendo veduto, ch'era una bellissima Principessa, bene formata, sanissima, modestissima e di temperamento quieto, savia, prudentissima in tutto le cose, molto timorata di Dio...*“ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 56.

⁹⁸ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009, s. 23.

⁹⁹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 59.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 57.

¹⁰¹ Tamtéž; G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 222.

¹⁰² K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět Habsburků*, s. 117.

¹⁰³ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 58-60.

vévodkyni Benediktě Brunšvicko-Lüneburské v dopise ze začátku srpna 1698 pomoci. Uvedl, že její dcera se mohla pyšnit pokrevním příbuzenstvím s mnoha jinými evropskými knížecími rody. Dále prohlásil, že Lucrécia Borgia žila před téměř 200 lety, proto prý nemohly mít s Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou společné povahové rysy. Za třetí uvedl, že Habsburkové - Karel V. (1500-1558) a Ferdinand I. (1503-1564) - měli mezi předky Jindřicha II. Kastilského (1333-1379), jenž se také narodil jako bastard a vlastnoručně zavraždil svého vlastního bratra. Navíc připomněl, že syn Lucrécie Borgia si vzal manželku z dobrého šlechtického rodu.¹⁰⁴ Do záležitosti s Lucrécie Borgiou se vložil i Jan Vilém Falcko-Neuburský, který apeloval na císařovnu a radil jí, aby nechali konečné rozhodnutí na římském králi.¹⁰⁵

Teprve na konci srpna 1698 císařský pár svolil s veřejným ohlášením svatby Josefa I. s Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou. Ještě před tím však chtěl císař znát názor španělského krále na sňatek. Kvůli tomu vyslal svého posla ke královskému dvoru do Madridu.¹⁰⁶ Dne 25. října 1698 udělil Karel II. svůj souhlas se svatbou.¹⁰⁷ Následně císařský pár poslal prostřednictvím Jana Viléma Falcko-Neuburského zprávu o dohodnuté svatbě do Modeny. Bratra císařovny zastupoval jeho blíže neurčený komorník - hrabě z Burgau, který absolvoval cestu z Neuburku na Innu do Modeny během osmi dní.¹⁰⁸ Švagr Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské - Rinaldo d'Este - bohatě odměnil posla diamantovou ozdobou na klobouk. Vévodkyně Benedikta Brunšvicko-Lüneburská obdarovala nositele dobré zprávy briliantovým prstenem.¹⁰⁹ V dalších měsících se dohadovaly veškeré detaily potřebné k uskutečnění sňatku, včetně jeho právního zajištění.¹¹⁰

---

¹⁰⁴ Ercole II. d'Este (1508-1559) si vzal za ženu dceru Ludvíka XII – Renatu Francouzskou (1510-1574). G. SCHNATH (ed.), *Geschichte Hannover, 1698-1714*, s. 222.

¹⁰⁵ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 60.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Leopold I. v dopisu z 28. října 1698 Marcovi d'Avianovi sdělil radostnou událost. „... *habe ich für gut befunden, Ew. Hochwürden mitzuteilen, daß, nachdem ich alle Umstände wohl erwogen...dem König... eine Gefährtin zu geben, ich schließlich als seine Gemahlin die Prinzessin von Hannover erwählt habe...*“

Tamtéž, s. 62.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 65.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 72; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 69-70.

3. Svatba „per procuram“ v Modeně 15. ledna 1699

Dne 15. ledna 1699 se v Modeně uskutečnil sňatek v zastoupení mezi Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou a Josefem I.¹¹¹ Prostřednictvím plné moci zastupoval při obřadu mladého římského krále Rinaldo d'Este, manžel Charlotty Felicitas d'Este, rozené Brunšvicko-Lüneburské.¹¹² Způsob uzavření sňatku „per procuram“ běžně užívali členové evropských vládnoucích dynastií v 17. století. Symbolizoval určitou tradici, při níž ženicha zastupoval jiný šlechtic.¹¹³

Devět dní před očekávaným obřadem přicestoval do Modeny v roli císařského vyslance hrabě Bedřich z Windischgrätzu, aby připravil budoucí římskou královnu na cestu do Vídně. Následník císařského trůnu po něm poslal vlastní obraz od Petera Strudela, vykládaný drahými kameny, dále diamanty a diamantový náhrdelník.¹¹⁴ Dar pravděpodobně symbolizoval v očích nevěsty potvrzení Josefovy náklonosti vůči ní. Náhrdelník by se dal přirovnat ke stříbrným mincím, které dával muž své budoucí manželce, čímž stvrzoval příslib sňatku.¹¹⁵ Avšak římský král nepoužil stříbrné mince, ale diamanty,¹¹⁶ které potvrzovaly jeho privilegovaný sociální status v hierarchicky uspořádané společnosti raného novověku.¹¹⁷

Dne 12. ledna 1699 přijel vyslanec toskánského vévody Cosima III. de' Medici - kardinál František de' Medici. Jménem své rodiny složil hold Amálii Vilemíně Brunšvicko-Lüneburské a popřál jí štěstí v budoucím manželství s Josefem I. Vévoda Rinaldo d'Este přivítal kardinála i s jeho početným doprovodem, jenž čítal 30 vozů, před Modenou.¹¹⁸ Přinejmenším od středověku probíhalo rituální vítání hostů na okraji správního prostoru města, které představovalo v očích přihlížejících symbolické mírové přijetí příchozích do města.¹¹⁹ Při následné audienci obdaroval kardinál František

---

¹¹¹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 72; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 97; *Theatrum Europaeum XV*, s. 541-42.

¹¹² H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 71; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 97; *Theatrum Europaeum XV*, s. 542.

¹¹³ Herbert SEIFERT, *Der Sig-pragende Hochzeit. Gott. Hochzeitsfeste am Wiener Hof der Habsburger und ihre Allegorik 1622-1699*, Wien 1988 (= *Dramma per musica* 2), s. 9.

¹¹⁴ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 71-72; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 97; *Theatrum Europaeum XV*, s. 542.

¹¹⁵ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 148.

¹¹⁶ O tom více Jan ROYT – Hana ŠEDINOVÁ, *Slovník symbolů, Kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii*, Praha 1998, s. 31.

¹¹⁷ V. BUŽEK a kol., *Společnost českých zemí*, s. 212.

¹¹⁸ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 71-72; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 97; *Theatrum Europaeum XV*, s. 542.

¹¹⁹ O tom více R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 252–253.

de' Medici nevěstu zvláštním druhem křišťálu zdobeným zlatem a mnoha jinými věcmi.¹²⁰ Vévodkyně Benedikta Brunšvicko-Lüneburskou obdržela porcelán a dvoje pozlacené kyvadlové hodiny.¹²¹ Sestře nevěsty předal nádobu krásnou indiánským vzorem.¹²² Prostřednictvím těchto darů, ač na první pohled nezištných, navázal kardinál František de' Medici na starou tradici uplatňovanou již od středověku. Předávání darů sloužilo šlechticům jako prostředek k vytváření užších vzájemných vztahů. Fungovalo i jako způsob sebe prezentace urozeného jedince v očích soudobých pozorovatelů. Proto také velmi záleželo na finanční hodnotě daru.¹²³

Pouze pro svatební obřad nechal pravděpodobně Rinaldo d'Este vyzdobit dvorní kapli krásnými tapetami vyrobenými z karmazínového damašku se zlatými třásněmi.¹²⁴ Tímto krokem chtěl zdůraznit nejen své společenské postavení v hierarchicky uspořádané společnosti, ale i novomanželského páru, neboť osobně zastupoval ženicha Josefa I.¹²⁵ Svatební průvod se vydal do kaple v jednu hodinu odpoledne. Před nevěstou kráčeli Rinaldo d'Este a kardinál František de' Medici. Za ní následovaly vévodkyně Benedikta Brunšvicko-Lüneburská, Alžběta Savojská se svou snachou Charlottou Felicitas d'Este, rozenou Brunšvicko-Lüneburskou.¹²⁶ Vilemínu Amálii Brunšvicko-Lüneburskou oblékly služebné do „...*kostbare Kleidung von silbern Stück mit gülden Blumen, so in der Mitten mit vielen Edelgesteinen von allerhand Farben gezieret ...*“¹²⁷ Zlaté květiny na šatech symbolizovaly krásu jejich nositelky a především však odkazovaly na její plodnost. Budoucí římská královna ji měla dosvědčit brzkým otěhotněním a přivedením mužského potomka na svět.¹²⁸ Nákladnost šatů nevěsty rovněž poukazovala na její urozený původ a sociální statut.¹²⁹ Privilegované postavení budoucí římské královny mohlo v očích raně novověkých pozorovatelů velice utrpět,

---

¹²⁰ Dopis vévodkyně Benedikty Brunšvicko-Lüneburské kurfiřtce Žofii Hannoverské ze 17. ledna 1699. „...*une espece de cristal de roche garny d'or admirable et milles autres iolies choses...*“ A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 73.

¹²¹ „... *des porcelaines et deux pendules le lapis garnie d'or...*“ Tamtéž.

¹²² „... *une cassollette de l'ancien filigrane des Indes qui est fort belle...*“ Tamtéž.

¹²³ K tomu podrobněji R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 147-193.

¹²⁴ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 73; Eucharius Gottlieb RINCK, *Joseph Des Sieghafften Röm. Käysers Leben und Thaten*, Wien 1712, s. 332.

¹²⁵ O tom více V. BŮŽEK a kol., *Společnost českých zemí*, s. 212-221.

¹²⁶ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 73; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 97; *Theatrum Europaeum XV*, s. 542.

¹²⁷ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 73; E. G. RINCK, *Joseph*, s. 331.

¹²⁸ O symbolice květin více J. ROYT – H. ŠEDINOVÁ, *Slovník symbolů*, s. 79.

¹²⁹ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa a Španělsko v polovině 17. století. Markéta Tereza Španělská a její španělský hofštát očima soudobých pozorovatelů*, ČČH 109, 2011, s. 414.

protože se před svatbou vyskytly problémy s její garderobou. Nevěstiny svatební šaty nedorazily včas, proto si musela vybrat jiné.¹³⁰

K trůnu, který se nacházel vpravo od oltáře, dovedl nevěstu biskup z Reggia August Bellincini, jenž již čekal uvnitř chrámu. Vedle ní se posadil zastupující ženich, ovdovělá vévodkyně Benedikta Brunšvicko-Lüneburská, matka Rinalda d'Este - Lucrezia Barberini a kardinál František de' Medici. Dále se svatby účastnili blíže nejmenovaní vyslanci císaře v čele s Bedřichem z Windischgrätzu, španělského krále a další nejmenovaní šlechtici.¹³¹ Svatební obřad zahájil blíže nejmenovaný sekretář říšské rady Pivel, který přečetl plnou moc Josefa I. Následně se biskup z Modeny Ludvík Masdoni zeptal vévodkyně Benedikty Brunšvicko-Lüneburské, zda souhlasila se svatbou. Jako svědky sňatku přivolal císařského vyslance Bedřicha z Windischgrätzu, blíže neuvedeného vyslance španělského krále Paginiho, vyslance hannoverského kurfiřta Quiriniho a dalšího příslušníka šlechtického rodu d'Este. Následně vévoda Rinaldo d'Este s Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou přistoupili k oltáři, poklekli před ním a biskup z Modeny je oddal. Na konci obřadu vystřelily kanóny slavnostní salvu, kterou oznámily širší veřejnosti uzavření sňatku. Současně se salvou začali přítomní v kapli zpívat slavnostní *Te Deum laudamus*, jež znělo na počest nového svazku.¹³²

Slavnost pokračovala dále a celé procesí se přesunulo na slavnostní hostinu. Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská se usadila sama ke stolu na vyvýšeném místě pod baldachýnem. Naproti ní, do křesla pod nebesa, umístili obraz Josefa I. Tímto krokem autoři performance patrně chtěli symbolicky vyjádřit přítomnost římského krále na hostině. Použití baldachýnu symbolizovalo božskou vyvolenost královských osob k vládě na zemi. Vše ještě umocňovalo vyvýšené místo, na kterém budoucí římská

---

¹³⁰ V Dopise ze 17. ledna 1699 si Benedikta Brunšvicko-Lüneburská stěžovala kurfiřtce Žofii Hannoverské, že látku nových svatebních šatů nepovažovala za dostatečně drahou. Současně vyjádřila svou úlevu, jelikož levnou látku v průběhu obřadu příliš neviděla především přes velké množství drahých kamenů, které ji zdobily. A. BERNEY (ed.), *Hochzeit. Josefs I.*, s. 73.

¹³¹ „*Il y avoit a un cote vers l'autel un grand trosne ou ma fille se mit avec Monsieur le duc et nous estions en bas du trosne tout pres pourtant des deux cotes, la duchesse de Modene et moy ... ie vous assure ... que la reine remplissoit sa place sur le trosne d'un tres bon air...*“ Dopis vévodkyně Benedikty Brunšvicko-Lüneburské Žofii Hannoverské ze 17. ledna 1699. H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 73; E. BODEMANN (ed.), *Briefe*, s. 185.

¹³² H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 73; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 97; *Theatrum Europaeum XV*, s. 542. K *Te Deum laudamus* více R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 236. Srov. Sabine ŽAK, *Das Tedeum als Huldigungsgesang*, *Historisches Jahrbuch* 102, 1982, s. 1-32; V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 135; J. HRBEK, *Rituál jazyka – jazyk rituálu. Příspěvek k politické komunikaci raného novověku na příkladu českých barokních korunovací*, *FHB* 22, 2006, s. 211-250, zde s. 225.

královna seděla.¹³³ Následně Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská pronesla přípitek na zdraví svého manžela a jako první se napila. Slavnostním přípitkem se nevěsta symbolicky začlenila do nové – habsburské - rodiny, což ohlásily světu výstřely ze 100 děl. Obvykle při svatebním veselí nevěsta tančila s ženichem. Z toho důvodu budoucí římská královna v průběhu následujícího bálu tančila pouze jednou - s vévodou Rinaldem d'Este, který při svatebním obřadu a následné hostině zastupoval Josefa I.¹³⁴ Zbytek večera pak proseděla sama na trůnu.¹³⁵

Druhý den po svatbě přijel do Modeny boloňský arcibiskup a zvláštní papežský nuncius Giacomo Boncompagni s doprovodem 340 osob. Vévoda Rinaldo d'Este je opět uvítal s dvořany před městem. Následně arcibiskupa u hlavní brány přivítal také biskup z Modeny Ludvík Masdoni s duchovenstvem. Po vjezdu do města obdržel zástupce papeže audienci u budoucí římské královny. Při této příležitosti jí předal zlatou růží a medailonek od papeže Inocence XII.¹³⁶ „Královna květin“ symbolizovala v jihoevropských státech v raném novověku přicházející jaro a přeneseně plodnost. V očích raně novověkých pozorovatelů mohla také symbolizovat spojení s panenskou neposkvrněností Panny Marie.¹³⁷

---

¹³³ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 246-247.

¹³⁴ K tomu více V. BŮŽEK, *Přípitek ve společnosti raného novověku*, in: Martin NODL – Daniela TINKOVÁ (edd.), *Antropologické přístupy v historickém bádání*, Praha 2007, s. 191.

¹³⁵ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 74; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 97; *Theatrum Europaeum XV*, s. 542.

¹³⁶ V dopise kurfiřtce Žofii Hannoverské ze 17. ledna roku 1699 popisuje dar vévodkyně Benedikta Brunšvicko-Lüneburská slovy: „... *la rose d'or qui est le present que le Pape fait aux reines qui est un gros bouquet de feuilles d'or...*“ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 74; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 73.

¹³⁷ O tom více J. ROYT – H. ŠEDINOVÁ, *Slovník symbolů*, s. 90-93.

4. Cesta z Modeny do Vídně

Dne 17. ledna 1699 se Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská vydala s doprovodem přibližně 600 osob na cestu z Modeny do Vídně. Aby se vyznala v zákulisních spletech vídeňského dvora, předal jí Bodo z Obergu vlastnoruční popis vládnoucí rodiny a osob z jejich okolí.¹³⁸ Ještě před očekávaným odjezdem navštívila sestru vévody Rinalda d'Este - Marii Františku, která žila v tamním klášteře karmelitánek. Na cestě ji v kočáře doprovázeli vévoda Rinaldo d'Este se svou ženou a tchýní.¹³⁹

Po návštěvě kláštera se vydali na cestu do Salcburku, během níž holdovali Amálii Vilemíně Brunšvicko-Lüneburské vyslanci z Mantovy a Benátek. Benátčané vyslali za průvodem Nikolu Foscariniho s blíže nejmenovaným doprovodem deseti benátských šlechticů, 40 mužů blíže nejmenovaného šlechtice z oblasti Terra Ferma a 40 dalších osob. Nikolo Foscarini se setkal s budoucí římskou královnou 20. ledna 1699 před Veronou a doprovodil ji i s průvodem do města. Nevěstu římského krále vítal shromážděný lid. Měšťané na její počest honosně vyzdobili ulice směrem k městskému paláci.¹⁴⁰ Tři dny po přijetí ve Veroně udělila budoucí římská královna benátskému vyslanci audienci, během níž Nikolo Foscarini popřál nevěstě mnoho štěstí v manželství s Josefem I.¹⁴¹

Dne 24. ledna 1699 se vydala na cestu zpět do Modeny vévodkyně Charlotta Felicitas d'Este. Sesterské loučení se neobešlo beze smutku.¹⁴² Po odjezdu sestry pokračoval průvod s Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou přes Dolce¹⁴³ do Rovereta, kam dorazil 25. ledna 1699. V Roveretu proběhlo tradiční předání nevěsty do rukou zástupců římského krále, protože dále pokračoval průvod po území podunajské monarchie.¹⁴⁴ Při této příležitosti přivítal budoucí římskou královnu její nový nejvyšší hofmistr Vilém z Lobkovic. Současně předal vévodovi Rinaldovi d'Este psaní od Josefa I. V něm mu děkoval za doprovod své nevěsty a za vykonané služby.

---

¹³⁸ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 74.

¹³⁹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 78; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 98; *Theatrum Europaeum XV*, s. 543.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 78-79; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 98; *Theatrum Europaeum XV*, s. 543.

¹⁴² A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josepha I.*, s. 75.

¹⁴³ Poslední kraj Benátské republiky před hranicemi s podunajskou monarchií.

¹⁴⁴ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa a Španělsko*, s. 416.

Budoucí římská královna švagrovi také vyjádřila svůj vděk během soukromé audience.¹⁴⁵

Další zastávkou na cestě se stal Trident, kde před městem uvítal Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou i s doprovodem 26. ledna 1699 biskup z Brixenu Jan František Khuen-Belasi s velkým počtem urozených v kočárech a na koních. Samotné město bohatě vyzdobili jeho obyvatelé na počest nevěsty římského krále. Postavili zde i dvě fontány, z nichž tryskalo červené a bílé víno. Tyto barvy odkazovaly na rodové barvy Habsburků.¹⁴⁶ Uvítání nevěsty Josefa I. skončilo slavnostním ohňostrojem. Po slavnostech v Tridentu dorazil průvod 2. února 1699 do Innsbrucku, kde Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou uvítal jásající lid. Za zvuků dělových výstřelů z hradeb odvedli budoucí římskou královnu do domu, který pro ni s předstihem nechal připravit biskup z Brixenu Jan František Khuen-Belasi. Navečer si pro nevěstu Josefa I. připravili hostitelé komedii.¹⁴⁷ Dalšího dne přijala k audienci hanoverského vyslance Boda z Obergu, který jí předal „...*un present adminerable de trois gros diamans d'une beaute charmante dont elle a ete bien... surprise et s'en est pree de le lendemain...*“¹⁴⁸

Dne 30. ledna 1699 vyrazil do Innsbrucku jako posel salcburského arcibiskupa hrabě Jan Maxmilián z Thunu, aby pozdravil Vilemínu Amálii Brunšvicko-Lüneburskou s její matkou vévodkyní Benediktou Brunšvicko-Lüneburskou a pozval je do Salcburku.¹⁴⁹ Samotný příjezd nevěsty do Salcburku společně naplánovali na 7. února 1699. Arcibiskup v Salcburku Jan Arnošt z Thunu vyjel vstříc budoucí římské královně s blíže nejmenovanými duchovními, stavy, tajnými a dvorními rady. Očekával ji v jednom z předem připravených stanů před městem. Po přivítání nevěsty římského krále následoval slavnostní vjezd celého procesí do Salcburku. Průvod vjel do města za zvuků výstřelů děl a postupně projel čtyřmi triumfálními branami vyrobenými na počest Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské. První z nich nechal vyrobit salcburský arcibiskup, druhou místní duchovenstvo, třetí zemské stavy a čtvrtou

---

¹⁴⁵ HHStA-Wien, Hofarchiv, ÄZA 19, 1699 – 1700, Instruktion für den Fürsten von Lobkowitz vom 30. Dezember 1698. Srov. H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 79-80.

¹⁴⁶ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 80; V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 152.

¹⁴⁷ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 98; *Theatrum Europaeum XV*, s. 543.

¹⁴⁸ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 80-81; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 76.

¹⁴⁹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 82.

měšťané.¹⁵⁰ Průvod vedl až k arcibiskupskému paláci. Večer Jan Arnošt z Thunu uspořádal slavnostní hostinu na počest nevěsty Josefa I.¹⁵¹

Druhého dne - 8. února 1699 - se nevěsta Josefa I. se svým doprovodem zúčastnila mše svaté, kterou vedl biskup z Chiemsee Zikmund Karel Castelbarco. Po ní pokynula budoucí římská královna shromážděnému lidu z okna svého pokoje. Při této příležitosti, nechal salcburský arcibiskup Jan Arnošt z Thunu rozhazovat mezi lid zlaté a stříbrné mince. Tento rituál symbolizoval štědrost budoucí římské královny a salcburského arcibiskupa. Mince sloužily i jako památka na tuto slavnostní událost.¹⁵² Lidé se těšili také z provizorně postavené kašny, ze které opět proudilo bílé a červené víno. Téhož dne provedl salcburský arcibiskup Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou s doprovodem svými stájemí, přičemž jí daroval některé koně. Poté se uskutečnilo lovecké představení označované jako „*Kampff-Jagd*“.¹⁵³

Další den - 9. února 1699 - salcburský arcibiskup Jan Arnošt z Thunu vyprovodil budoucí římskou královnu a její matku s doprovodem ven ze Salcburku. Až do Neuen Marktu - na konec symbolického okraje působnosti města - jeli s průvodem biskup z Chiemsee Zikmund Karel Castelbarco, Jiří z Thunu, Maxmilián z Thunua Josef Castelbarco.¹⁵⁴ Po pár dnech - 12. února 1699 - dorazila Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská i se svým doprovodem do Lince, kde královnu již očekávali vévoda Maxmilián Hannoverický s komorníkem arciknížete Karla – blíže nejmenovaným hrabětem z Rogendorfu.¹⁵⁵ Za další tři dny celá výprava doputovala do Melku, kde dolnorakouské stavy v čele se svým maršálkem hrabětem Ottou Ehrenreichem z Abensperku a Traunu uvítali nevěstu římského krále Josefa I. a popřáli jí hodně štěstí. Při této příležitosti Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou obdarovali částkou 5000 kremnických dukátů v pozlacených měšcích. Následně pokračovali dál v cestě do Tullnu.¹⁵⁶

Cesta do Tullnu neprobíhala bez komplikací. Jelikož nevěsta Josefa I. a její matka trpěly při cestě kočárem zimou, Leopold I. se synem jim poslali teplé a bohatě zdobené oblečení. Vévodkyně Benedikta Brunšvicko-Lüneburská obdržela „*chamelouque*“ z fialového sametu s pásem osázeným diamanty. Její dcera dostala

¹⁵⁰ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 98; *Theatrum Europaeum XV*, s. 543.

¹⁵¹ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 98-100; *Theatrum Europaeum XV*, s. 543.

¹⁵² R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 166.

¹⁵³ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 85-87; E. G. RINCK, *Joseph*, s. 340.

¹⁵⁴ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 98-100; *Theatrum Europaeum XV*, s. 543.

¹⁵⁵ HHStA Wien, Hofarchiv, sign. AZÄ, kart. 19, 1699-1700, zpráva ze 11. února 1699.

¹⁵⁶ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 87-88; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 101; *Theatrum Europaeum XV*, s. 543.

stejný druh oblečení, který zdobily diamantové knoflíčky z košile samotného Josefa I. Knoflíčky římského krále symbolicky vyjadřovaly jeho přítomnost během dalšího namáhavého putování nevěsty.¹⁵⁷

Do Ebersdorfu nedaleko Vídně dorazila výprava 18. února 1699. Podle starobylého zvyku musel ženich vyjet vstříc nevěstě a ta jej musela obdarovat bohatě zdobeným kloboukem s klenotem. Jednalo se pravděpodobně o blíže neznámou tradici, jelikož i otec Josefa I. - Leopold I. - obdržel při prvním setkání se svou první manželkou Markétou Terezou Španělskou v roce 1666 klobouk s diamanty.¹⁵⁸ Klobouk pravděpodobně symbolizoval v očích raně novověkého člověka pravého muže, kterým se Josef I. po svatebním obřadu stal.¹⁵⁹

V doprovodu 120 koní vyjel Josef I. vstříc královně do Tullnu. Římský král přijel ke své vyvolené inkognito. Proto jej musel oficiálně zastupovat Karel Theodor Otto ze Salmu. Kníže ze Salmu popřál Amálii Vilemíně Brunšvicko-Lüneburské štěstí a předal jí dopis od Josefa I. Zároveň poprosil, jestli by nedovolila čtyřem urozeným komorníkům římského krále, aby jí složili poklonu a políbili ruku. Příležitost políbit ruku budoucí římské královně znamenala pro raně novověkého člověka velkou počtu.¹⁶⁰ Komorníci k ní přistupovali jeden po druhém a každý nevěstě Josefa I. políbil ruku až na posledního z jedince. Již zmíněná osoba nabídnutou ruku nepolíbila, pouze jemně stiskla. V tu chvíli Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská údajně poznala, že šlo o římského krále a chtěla před ním pokleknout. Josef I. svou nevěstu zadržel a přátelsky objal. Poté přítomní nechali mladý pár, aby si mohl o samotě pohovořit. Po téměř půlhodinovém rozhovoru předal Josef své nevěstě dar v podobě diamantové brože ve tvaru růže. Krátce na to se vrátil svým doprovodem zpět do Vídně.¹⁶¹

První setkání nechalo v dotyčných aktérech, ale i dalších zainteresovaných osobách hluboký dojem. Římský král poděkoval rodičům, že mu vybrali „eine so

---

¹⁵⁷ Dopis vévodkyně Benedikty Brunšvicko-Lüneburské Žofii Hannoverské z 12. února 1699. Matka nevěsty v něm vyjádřila spokojenost s porozuměním císařské rodiny s jejich situací. „...*Vous aves bien devines que nous sommes bien empaquetes dan sun caroce vitres...*“ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 89; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit*, s. 77-78.

¹⁵⁸ R. SMÍŠEK, *Střední Evropa a Španělsko*, s. 414.

¹⁵⁹ James HALL, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 339.

¹⁶⁰ K významu polibku ruky více Ruth FRÖTSCHER, *Mit Handkuss. Die Hand als Gegenstand des Zeremoniells am Wiener Hof im 17. und 18. Jahrhundert*, in: Irmgard Pangerl - Martin Scheutz - Thomas Winkelbauer (edd.), *Der Wiener Hof im Spiegel der Zeremonialprotokolle (= Studien und Forschungen zur Wiener Stadtgeschichte 47)*, Innsbruck-Wien-München-Bozen 2007, s. 337-356.

¹⁶¹ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 90-92; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 101; *Theatrum Europaeum* XV, s. 543.

*vollkommene und liebenswürdige Gemahlin.*¹⁶² Kladné pocity vyjádřili také zástupci hannoverské strany. Vévodkyně Alžběta Orleánská psala v dopise z 20. března 1699 hraběnce Luise z Degenfeldu o velké vášni, které vyvolalo první setkání.¹⁶³ Také teta nevěsty - kurfiřtka Žofie Hannoverská - se radovala a děkovala bohu, že se Josef I. na první pohled zamiloval do Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské.¹⁶⁴

Dne 21. února 1699 dorazila Vilemína Amálie Brunšvicko-Lüneburská do Ebersdorfu, kde ji měl osobně přivítat celý vídeňský dvůr v čele s císařským párem. Budoucí římská královna v doprovodu svého nejvyššího hofmistra Viléma z Lobkovic očekávala příjezd císařské rodiny na nádvoří zámku Kaiserebersdorfu.¹⁶⁵ Po příjezdu císařského průvodu z Vídně vystoupil jako první z kočáru římský král Josef I. Pozdravil svou nevěstu a políbil jí ruku, poodstoupil stranou. Když vystoupil z kočáru Leopold I., přistoupila Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská třemi kroky k císaři a třikrát se před ním poklonila. Stejně postupovala i v případě Eleonory Magdalény Falcko-Neuburské, která ji posléze objala. Jako poslední pozdravil budoucí římskou královnu mladší bratr Josefa I. - arcikníže Karel. Po zdvořilostním rozhovoru se císař i s doprovodem, který čítal více než 40 kočárů tažených 6 koňmi a velké množství dalších vozů, vrátil zpět do Vídně.¹⁶⁶ Leopold I. s radostí sdělil svým služebníkům spokojenost nad volbou, neboť se podle jeho soudu nevěsta mohla pochlubit všemi potřebnými kvalitami.¹⁶⁷ Podle vyjádření kurfiřtky Žofie Hannoverské se Eleonora Magdaléna Falcko-Neuburská radovala především z neobvykle bílých zubů Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské. Dále obdivovala její hezké bílé ruce a krk.¹⁶⁸ Po setkání s císařským párem se celý doprovod i s Josefovou nevěstou přesunul do letohrádku Favorita na okraji Ebersdorfu.¹⁶⁹

---

¹⁶² H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 91; E. G. RINCK, *Josephs*, s. 343.

¹⁶³ Dopis vévodkyně Alžběty Orleánské hraběnce Luise z Degenfeldu z 20. března 1699: „*Ich muß hestehen, daß es mich... erfreuet hatt, daß unßere Printzeß Amelie... so woll reussirt undt eine so grosse Passion bey ihrem König verursacht hatt...*“. W. L. HOLLAND (ed.), *Briefe*, s. 314.

¹⁶⁴ Dopis Žofie Hannoverské Luise z Degenfeldu z 13. března 1699: „*Gottlob daß der König gans verlibt von seine Gemallin gewesen von dem ersten Augenblick, daß er I.M. hatt gesehen...*“. E. BODEMANN (ed.), *Briefe*, s. 189.

¹⁶⁵ Více o zámku Kaiserebersdorfu K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 235.

¹⁶⁶ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 93; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 97; *Theatrum Europaeum XV*, s. 543.

¹⁶⁷ „*Uns erfreuet, daß die römische Königin alle die Qualitäten hat, welche von einer solchen Person in unserm Hause erfordert werden.*“ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 93-94; E. G. Rinck, *Josephs*, s. 344.

¹⁶⁸ „*...ihre weisse Zehn ...Hal sund Hände haben sie auch schön und weis gefunden...*“. H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 94; E. BODEMANN (ed.), *Briefe*, s. 189.

¹⁶⁹ Více o letohrádku Favorita K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 235.

5. Slavnostní vjezd Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské do Vídně 24. února 1699

Před vjezdem nevěsty římského krále Josefa I. do Vídně probíhaly horečnaté přípravy na nadcházející oslavy. Řešily se otázky, zda měl Josef I. jet pod baldachýnem, jestli mu měly být předány klíče od města, což by znamenalo odevzdání vlády nad metropolí habsburského soustátí. Předání klíčů se nakonec neuskutečnilo, protože hlavní postavou performancí musel být císař.¹⁷⁰ Stranou pozornosti nezůstala ani otázka, zda měl jet nejvyšší dvorní maršálek Jindřich František z Mansfeldu před králem s vytaseným mečem – symbolem důstojnosti, ctnosti, mravní síly a hrdinství křesťanského rytíře.¹⁷¹ Dále se císařský pár rozhodoval, kteří tajní radové a komorníci se měli účastnit slavnostního vjezdu.¹⁷²

Ač ve Vídni chystali slavnostní *adventus* delší dobu, tu a tam se vyskytly různé problémy. Ukázal se například nedostatek reprezentativně zdobených pokrývek na koně, neboť se nestihly vyrobit. Pro císařský doprovod jich přichystali dostatek, ale pro doprovod krále nikoliv: “...*die Zeit zu kurtz sey, Deckhen mit Wappen verfertigen zu lassen, wohl aber ohne Wappen undt nur mit Porthen.*“¹⁷³ V pořadí výroby se projevila nejen praktická nadřazenost Leopolda I. nad jeho potomkem. Narušení zaběhnutého pořádku jen potvrdilo vyšší důležitost prezentace císaře v očích raně novověkých pozorovatelů než jeho syna - římského krále.

Také Vídeň bohatě vyzdobili umělci na příkaz panovníka tři dny před slavnostním vjezdem. Na předměstích nechala císařská rodina dekoraci na svobodné vůli obyvatel.¹⁷⁴ Nezanedbatelnou praktickou otázkou představovalo vytýčení trasy průvodu metropolí podunajské monarchie. Nejvyšší dvorní maršálek Jindřich František z Mansfeldu nakonec po poradě s vídeňským purkmistrem Jakubem Danielem Tepserem, městským podkomořím a dalšími osobami vybrali cestu, kterou považovali pro Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou za nejpohodlnější a zároveň nejkratší.¹⁷⁵ Mezi další atributy výběru patřily rovněž vlastnosti zvolené trasy v případě nepříznivého počasí. Úředníci vybrali i nejpohodlnější cestu z kostela Augustiniánů

¹⁷⁰ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 238.

¹⁷¹ V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 136; J. HRBEK, *Rituál jazyka*, s. 218.

¹⁷² HHStA Wien, Hofarchiv, sign. AZÄ, kart. 19, 1699-1700, zpráva ze 4. února 1699.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Tamtéž; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

¹⁷⁵ HHStA Wien, Hofarchiv, sign. AZÄ, kart. 19, 1699-1700, zpráva ze 4. února 1699.

do velkého sálu Hofburgu, kde se konala hostina. Po úspěšném vyřešení všech výše naznačených problémů stanovili začátek slavnostního vjezdu na čtvrtou hodinu odpolední.¹⁷⁶

V den vjezdu očekával římský král svou nevěstu u vstupu do areálu Favority, v „...*köstliches Gezelt... mit vielen Fenstern versehen inwendig aber mit Gold und Silber gestickten Tapezereyen gantz außspallirten Gemach dessen Boden auch mit kostbahren Dappetten belegt war...*“¹⁷⁷ Po příchodu Josefa I. zazněly tři dělové salvy. Zanedlouho Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská vyšla z Favority. Třem urozeným jedincům dovolila, aby jí políbili ruku. Poté již vyrazili všichni účastníci vjezdu k vídeňské bráně.¹⁷⁸

Na prvním místě - v čele průvodu - jel dle příkazu císaře Leopolda I. vrchní dvorní ubytovatel a císařský tajný rada Kolmann Gögger z Löweneggu doprovázený několika lokaji a čtyřmi pobočníky. Dvorní ubytovatel ručil za průchodnost vídeňských ulic a zamezoval vzniku jakéhokoliv zmatku během performance. Za ním následovalo osm vojenských oddílů z Uherského království, které dohromady čítaly kolem 1100 mužů. První kompanii vedl chorvatský bán Adam Budiani, jenž seděl na ušlechtilém uherském koni ve zlatě zdobeném oděvu. Na hlavě měl chochol z volavčího peří s diamantem.¹⁷⁹ Druhá skupina podléhala generálovi Šimonu Forgáčovi. Velení třetí vojenské formace připadlo hraběti Baltazarovi Budianimu. Čtvrtému vojenskému uskupení o síle 100 mužů rozkazoval rytmistr blíže nejmenovaného hraběte Erdödiho. Další čtyři vojenské formace pochodovaly pod vedením uherského palatina držitele Řádu zlatého rouna - knížete Pavla Esterházyho. Ten jel na kaštanově zbarveném hnědém koni, oblečený do tradičního uherského kroje z červeného sametu, který doplňovalo velké množství perel. Svého otce doprovázeli synové Michael a Gabriel ustrojení do zlatem vyšíváného oděvu. Doprovázeli je další příslušníci rodu, skupina 30 baronů v čele s Petrem Esterházym. Každého z nich zdobila tygří kožešina a pera. Za nimi jel Emerich Moderas Cornet, který nesl knížecí standartu rodu Esterházy. Tento oddíl doprovázelo přibližně 300 šlechticů oblečených na turecký způsob se šavlemi

---

¹⁷⁶; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 102-103; *Theatrum Europaeum XV*, s. 543; HHStA Wien, Hofarchiv, sign. AZÄ, kart. 19, 1699-1700, nepag.

¹⁷⁷ J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

¹⁷⁸ *Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi*, nepag. ÖNB Wien, sign. 306138A; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 103; *Theatrum Europaeum XV*, s. 543; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

¹⁷⁹ Tamtéž.

v rukou. Naopak obyčejní uherští vojáci jeli na koních s vytasenými šavlemi a přes rameno jim visely tygří či vlčí kožešiny.¹⁸⁰

V průvodu šly také kompanie uherských vojáků oděných v červených látkách s pancířem a kopím v ruce. Jejich zbraně krášlily červené, modré a zlaté ozdoby, které odlišovaly jejich hodnost.¹⁸¹ Někteří vojáci nesli bílé, červené, zelené a žluté praporce, které symbolizovaly barvy Uherského království.¹⁸² Nechyběli zde ani trubači a bubeníci hrající na různě velké vojenské bubny. V čele oddílů vedli pomocníci šest „*Hand=Pferden*.“ Uherskému palatinovi náleželo však devět koní. Postroje jeho koní zdobily drahé kameny, sedla a čabraky zlato, deku pod sedla knížecí znaky.¹⁸³ V počtu koní a především peněžní nákladnosti jejich postrojů se zrcadlila zámožnost a sociální postavení majitele v hierarchicky uspořádané raně novověké společnosti. Naopak erb urozeného jedince sloužil především ke zdůraznění příslušnosti k danému šlechtickému rodu a šíření jeho slávy.¹⁸⁴ Uherští šlechtici oblečení na turecký způsob vnášeli mezi diváky ve Vídni předpokládaný strach z cizího. V očích raně novověkých pozorovatelů působilo dojmem cizorodosti a zpřítomňovalo hrozící osmanské nebezpečí ve východní části podunajské monarchie.¹⁸⁵

Za uherskou částí průvodu následovala „*Teutsche Reutherey*“. V jejím čele pochodovala vojenská kompanie měšťanů, která se skládala ze 120 mužů. Vedl je vrchní městský komoří Augustin z Hierneyszu spolu s vídeňským podkomořím Jiřím Altschafferem. V jednotce šli především hostinští, rybáři a řezníci oděni do košil a klobouků s bílými a červenými pery. Většina z mužů nesla v rukou stříbrem zdobené pušky. Naopak důstojníci drželi vytasené šavle v rukou. Pěší skupinu následovali nejbohatší vídeňští obchodníci ve zlatem a stříbrem vyšívaném oblečení. Jeli na krásných koních s kordy v rukou. Postroje a sedla měli také bohatě zdobené. K měšťanům patřili i trubači a bubeníci v městských livrejích a devět služebníků vedoucích koně. Každý z devíti mužů držel štít s městským znakem. Následoval oddíl patřící městské radě o velikosti 120 mužů, jemuž velel purkmistr Jakub Daniel Tepser. Šaty si nechali vyrobit z černého sametu a hedvábí. Klobouky krášlila bílá pera, v rukou

---

¹⁸⁰ *Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi*, nepag.; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 103-105; *Theatrum Europaeum XV*, s. 544; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² *Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi*, nepag.; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 103-105; *Theatrum Europaeum XV*, s. 544; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ V. BŮŽEK a kol., *Společnost českých zemí*, s. 289.

¹⁸⁵ V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 183.

nesli tasené kordy.¹⁸⁶ Černé oblečení používala městská rada již od 15. století, protože dostatečně reprezentovalo společenské postavení jeho nositele. Navíc na něm vynikaly různé zlaté či stříbrné šperky a jiné doplňky, které zdůrazňovaly sociální statut jejich nositelů.¹⁸⁷

Dále přišlo na řadu osm kompanií dolnorakouských stavů vedených zemským maršálkem Ottou Ehrenreichem z Abensperku a Traunu. Jel na koni ve zlatě vyšívaném oblečení a zářivém kyrysu. Po stranách jej doprovázeli služebníci v uniformách, které svou barvou odpovídaly rodovým barvám zemského maršálka. Dolnorakouské vojáky zdobil červený stejnokroj a vyleštěný kyrys. Vyšší důstojníky odlišovalo zlaté vyšívání na stejnokroji, nižší stříbrné. Na kašketách měli připevněná bílá a červená pera. V každém skupině vedli tři ušlechtilé koně, kteří na sobě nesli pokrývku v rodových barvách velitele oddílu. Odkaz na vznešenost jejich majitelů symbolizoval jejich rodový erb, který si nechali vyšívat na pokrývky koní.¹⁸⁸

Následovala královská část průvodu. V její přední části jelo množství důstojníků a mladých šlechticů oblečených do drahých obleků. Za nimi šlo 20 mezků se stříbrnými rolničkami, které pokrývaly drahé deky s císařskou dvojhlavou orlicí. Následovalo je 32 „*Hand=Pferden*“ s černými a červenými povlaky ze sametu, zdobenými říšskými orlicemi a hesly. Dvojhlavá orlice sloužila jako znak Římsko-německé říše a ztělesňovala prastarý symbol moci spojený s vládcem olympských bohů Jupiterem, ale zároveň ji používali jako svůj znak i Habsburkové.¹⁸⁹ Dále měly postroje vykládané diamanty a zlatá udidla. Sluhové, kteří vedli koně, se toho dne oblékli do krásných livrejů. Jejich klobouky zkrášlovala bílá a červená pera. Následovalo je několik hudebníků hrajících na zlaté a stříbrné hudební nástroje, oděných do císařských a královských livrejů. Posléze jelo mnoho mladých šlechticů v krásných livrejích vyšívaných zlatem. Ty následovalo přibližně 100 lovčích a sokolníků, kteří šli pěšky.¹⁹⁰

---

¹⁸⁶ *Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi*, nepag.; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 103-105; *Theatrum Europaeum XV*, s. 544-545; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag; HHStA Wien, Hofarchiv, sign. AZÄ, kart. 19, 1699-1700, nepag.

¹⁸⁷ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 232.

¹⁸⁸ H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 101; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 103-105; *Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi*, nepag.; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

¹⁸⁹ O heslech a symbolech Habsburků více K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 153-161, 219-226; Milada STUDNIČKOVÁ, *Aquila imperatoris. Das Motiv des zweiköpfigen Adlers bei den Luxemburgern*, in: Klára Benešová (ed.), *King John of Luxemburg and the Art of his Era*, Praha 1998, s. 132-142.

¹⁹⁰ *Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi*, nepag.; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 103-105; *Theatrum Europaeum XV*, s. 544-545; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

Uspořádání slavnostního průvodu, ve kterém měl každý jeho účastník předem dané místo, zrcadlilo hierarchické uspořádání raně novověké společnosti, na jejímž pomyslném vrcholu se nacházel Josef I. se svou nevěstou. V hierarchické organizaci slavnostního vjezdu se projevil nejen jejich sociální statut, ale také jejich postavení u vídeňského dvora. Čím více se jedinec nacházel v blízkosti krále nebo jeho nevěsty, tím se těšil větší vážnosti v očích raně novověkých pozorovatelů.¹⁹¹ Nejprve jeli arciknížecí, královští a po nich císařští komorníci. Následovali část blíže nejmenovaných tajných radů. Hned za nimi se pohyboval nejvyšší hofmistr Josefa I. - Karel Theodor Otto ze Salmu. Následoval jej arcikníže Karel oděný do červeného obleku. Červená barva symbolizovala jeho privilegované postavení v raně novověké společnosti. Současně také značila jednu ze dvou rodových barev Habsburků.¹⁹² Vedle druhorozeného syna Leopolda I. seděl na koni jeho nejvyšší hofmistr - kníže Antonín Florián z Lichtenštejna. Následovali je tři heroldi ve zlatých oblecích, kteří nesli erby Římsko-německé říše, Uherského království a dědičných rakouských zemí. Za nimi jel nejvyšší dvorní maršálek Jindřich František z Mansfeldu, jenž pod městskou bránou vytasil meč. Tento veskrze symbolický krok souvisel s úřadem nejvyššího dvorního maršálka. Tasením meče dal zřetelně najevo, že přebral veškerou soudní moc nad vídeňským dvorem, která mu z moci svěřeného úřadu náležela.¹⁹³

U stejné brány čekal městský soudce s radními a přisedícími městského soudu. Vídeňský soudce se u brány zařadil do průvodu za krále. Vedle něj jel chlapec oblečený do červených a stříbrných barev. Na zádech měl nasazená křídla, v rukou nesl velký meč. Postava s křídly a velkým mečem představovala archanděla Michaela - symbol bojující církve. Přítomnost archanděla lze v očích soudobých pozorovatelů interpretovat několika způsoby. Michael býval nejčastěji vyobrazován se Satanem ležícím pod jeho nohama, kde se ho chystal kopím či mečem zabít.¹⁹⁴ Satan byl již ve středověku spojován s tureckým nebezpečím. Proto s největší pravděpodobností - po uzavření

---

¹⁹¹ O dvorských úřadech více Ivan ŽOGLER, *Der Hofstaat des Hauses Österreich*, Wien-Leipzig 1917; Jeroen DUINDAM, *Vienna and Versailles: the courts of Europe's Dynastic Rivals, 1550-1780*, Cambridge 2003; týž, *The Court of the Austrian Habsburgs: Locus of a Composite Heritage*, Mitteilungen der Residenzen-Kommission der Akademie der Wissenschaften zu Göttingen 8, 1998, č. 2, s. 24-58; Mark HENGERER, *Kaiserhof und Adel in der Mitte des 17. Jahrhunderts. Eine Kommunikationsgeschichte der Macht in der Vormoderne*, Konstanz 2004 (= Historische Kulturwissenschaft 3); Andreas PEČAR, *Die Ökonomie der Ehre: Höfischer Adel am Kaiserhof Karls VI. (1711-1740)*, München-Darmstadt 2003.

¹⁹² R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 232.

¹⁹³ V. BŮŽEK a kol., *Společnost českých zemí*, s. 193-194. K významu meče blíže J. HALL, *Slovník námětů*, s. 266-267.

¹⁹⁴ J. HALL, *Slovník námětů*, s. 271-272.

Karlovického míru s Osmanskou říší 26. ledna 1699 - postava archanděla zpřítomňovala v očích přihlížejících vítězství nad Antikristem v podobě Turků.¹⁹⁵

Dále vídeňští radní nesli zlatý baldachýn, pod kterým jel Josef I. Římský král seděl na krásném koni, „*dessen Satl und Gezeug von Gold gestickt und mit Edelgestein überauß reich versetzt ware...*“¹⁹⁶ Na sobě měl stříbrný a bílý svatební oblek, jehož bílá barva vyjadřovala čistotu jeho nositele.¹⁹⁷ Dále měl u pasu zavěšený nákladný kord, na hlavě klobouk s diamantem a bílým pštosím perem, který pravděpodobně dostal od své nevěsty Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské. Tři pštosí pera symbolizovala tři teologické ctnosti – víru, naději a lásku.¹⁹⁸ Kord zasunutý v pochvě značil rozhodnutí Josefa I. nebojovat ve svatební den, naopak symbolizoval jeho mír v duši.¹⁹⁹ Po pravici doprovázel římského krále s kloboukem v rukou hejtman královských trabantů Vilém Florentin ze Salmu. Symbolický význam pravé strany pocházel z křesťanského výkladu vzkříšení Ježíše Krista, který stanul po zmrtvýchvstání po pravici boží. Vedle toho v raném novověku převládal názor, že z pravé strany přicházelo vždy to pravé a správné. Podobně jako boží moc vycházela z jeho pravé ruky.²⁰⁰ Naopak smeknutým kloboukem hejtman královských trabantů vyjadřoval svojí podřízenost a úctu římskému králi.²⁰¹ Za králem následoval jeho nejvyšší štolmistr Leopold Ignác z Ditrichštejna.

Druhý vrchol hierarchicky uspořádaného průvodu představovala nevěsta, která se vezla se svou matkou ve zlatém kočáře taženém „*mit sechs der schönsten Pferde mit köstlichen Gezeug und daranhangenden guldenen Quasten belegten Schabracken bespannt ware.*“²⁰² Amálii Vilemínu Brunšvicko-Lüneburskou ustrojili služební ve svatební den do bílých, stříbrem vyšívaných svatebních šatů. Bílá barva nevěstiných šatů symbolizovala její nevinnost a dosud neztracené panenství.²⁰³ Matka nevěsty se oděla do černých šatů s drahými kameny. Vdova černou barvou důstojně uctila

---

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 397.

¹⁹⁶ *Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi*, nepag.; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 103-105; *Theatrum Europaeum XV*, s. 544-545; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

¹⁹⁷ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 227.

¹⁹⁸ J. ROYT – H. ŠEDIVÁ, *Slovník symbolů*, s. 132.

¹⁹⁹ J. HALL, *Slovník námětů*, s. 267.

²⁰⁰ Manfred LURKER, *Slovník biblických obrazů a symbolů*, Praha 1999, s. 304-306.

²⁰¹ J. HALL, *Slovník námětů*, s. 222.

²⁰² *Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi*, nepag.; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 103-105; *Theatrum Europaeum XV*, s. 544-545; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag; HHStA Wien, Hofarchiv, sign. AZÄ, kart. 19, 1699-1700, nepag.

²⁰³ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 227.

zesnulého manžela.²⁰⁴ Po levé straně kočáru jel od Favority k městské bráně nejvyšší hofmistr budoucí královny Vilém z Lobkovic. U vídeňské brány se kníže z Lobkovic přesunul na čestnější pravou stranu kočáru. Zaplnil tak uvolněné místo po Josefovi I, který musel zaujmout své předem připravené místo pod baldachýnem. Za nevěstiným kočárem jeli mladí služebníci ve španělských oblecích. Celý průvod uzavíraly kočáry s dvorními dámami císařovny, knížaty a zbylými tajnými rady.²⁰⁵

Z celého uspořádání průvodu lze vyvodit několik základních rysů typických pro období raného novověku. Nejdůležitější prvek průvodu tvořil římský král Josef I. se svou budoucí manželkou Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou. Ve vzdálenosti jednotlivých osob od nevěsty a ženicha se zrcadlilo hierarchické uspořádání raně novověké společnosti i vídeňského dvora. Průvod vedl vrchní dvorní ubytovatel Kolmann Gögger z Löweneggu, za ním jeli uherští vojáci a šlechtici, po nich dolnorakouští vojáci a další urození jedinci, následovali je řemeslníci, obchodníci a měšťané z Vídně. Ve středu průvodu jeli příslušníci habsburského rodu, za nimi nevěsta s matkou v kočáru. V uspořádání průvodu se projevila také sexuální segregace žen, které musely jet na posledním místě.²⁰⁶ V porovnání s vjezdem Leopolda I. se španělskou infantkou Markétou Terezou roku 1666 se tento *adventus* v organizaci nijak výrazně neodlišoval, pouze navazoval na léty prověřenou tradici.²⁰⁷

Průvod dále směřoval od Favority, přes vídeňské předměstí a kamenné mosty, skrz „*Stuben-Thor*“ vstoupil do metropole podunajské monarchie. Pokračoval ulicí „*Wollzeile*“, kde se nacházela první slavobrána.²⁰⁸ Symbolické poselství slavnostního oblouku tvořilo vyzdvihnutí ctností Josefa I., které mu pomohly získat srdce Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské. O tom vypovídal latinský nápis na kopuli chrámu „*Gloriae Josephi, Templum Gloruae, Pectus Wilhelminae Amaliae, in Triumpho nuptiali*

---

²⁰⁴ Tamtéž, s. 227.

²⁰⁵ *Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi*, nepag.; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 103-105; *Theatrum Europaeum XV*, s. 544-545; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

²⁰⁶ Pavel KRÁL, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004 (= MH 4), s. 202; V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 161-162.

²⁰⁷ Autor práce děkuje PhDr. Rostislavovi Smíškovi, Ph.D., za poskytnutí dosud nepublikované studie, která se zabývá slavnostním vjezdem Markéty Terezy Španělské do Vídně, jenž se uskutečnil u příležitosti sňatku Španělky s císařem Leopoldem I. 5. prosince 1666.

²⁰⁸ Srov. níže, *Obrazová příloha č.8*. K tématice slavnostních bran více v Hertha BLAHA, *Österreichische Triumph- und Ehrenportalen der Renaissance und des Barock*, Wien 1950 (Disertační práce); Marina DMITRIEVA, *Ephemere Architektur in Krakau und Prag: Zur Inszenierung von Herrschereinzügen in ostmitteleuropäischen Metropolen*, in: Marina Dmitrieva – Karen Lambrecht (edd.), *Krakau, Prag und Wien. Funktionen von Metropolen im frühneuzeitlichen Staat*, Stuttgart 2002 (= *Forschungen zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropa* 10), s. 255-281.

apertum.²⁰⁹ Pod ním se nacházel hlavní výjev celé inscenace, jemuž dominoval obraz Josefa I. vymalovaného jako římského boha Slunce Apollóna. Zdobily jej typické atributy boha Slunce - sluneční paprsky a vavřínový věnec na jeho hlavě.²¹⁰ Jeho božskost ještě umocňovalo pokynutí pravou rukou, ze které vycházela božská síla. Nad římským králem na kopuli seděl na trůně římský bůh Jupiter a držel pochodeň, která symbolizovala jeho božskou moc ničit nepřátele blesky. V průběhu raného novověku znamenal antický výjev boha Jupitera alegorické ztvárnění římského císaře. Naopak Apollón sloužil jako alegorie pro římského krále – syna nejvyššího olympského boha Jupitera.²¹¹

Další příběhem znázorněným v dolní části oblouku byl Paridův soud, na nějž odkazovaly sochy antických bohyně Minervy, Venuše a Junony. Čtvrtou sochou byl římský bůh Merkur, který přivedl zmiňované bohyně k Paridovi, aby vybral nejkrásnější z nich. Paris dal jablko s nápisem „Té nejkrásnější“ bohyni lásky Venuši, jež mu slíbila lásku nejkrásnější ženy tehdejšího světa - Heleny. Stejně jako si Paris zvolil lásku, podobně si vybral svou lásku také Josef I. Naopak Herkulovy sloupy - dobře čitelný starověký symbol pro hranice tehdejšího známého světa - podpírající nebesa s římským králem symbolizovaly mocenské ambice Habsburků vládnout celému světu.²¹²

Po průchodu první branou pokračoval průvod okolo dómu svatého Štěpána k druhé slavobráně na „*Stock-im-Eisen*“,²¹³ kterou financovali měšťané. Dále šli okolo lékárny U Zlatého jelena, u níž byla vyhotovena kašna v podobě hory Parnas.²¹⁴ Z jejího vrcholku, z dvouhlavé říšské orlice, teklo červené a bílé víno, mezi lid se rozdávalo pečivo a házely se mince. Dále se jelo přes Uherský trh, kde na jeho konci u kostela svatého Michala stála třetí slavnostní brána postavená na náklady „*Hofbefreiten*“.²¹⁵ Její výzdoba znázorňovala přání šťastné vlády Josefa I., která by přinesla prosperitu zemím podunajské monarchie a věčný mír.²¹⁶

---

²⁰⁹ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 102.

²¹⁰ J. HALL, *Slovník námětů*, s. 57-62.

²¹¹ Tamtéž, s. 207-208.

²¹² K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 221-222.

²¹³ Srov. níže, Obrazová příloha č. 9.

²¹⁴ Srov. níže, Obrazová příloha č. 10.

²¹⁵ Srov. níže, Obrazová příloha č. 11.

²¹⁶ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 103-105; *Theatrum Europaeum XV*, s. 544-545; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag; HHStA Wien, Hofarchiv, sign. AZÄ, kart. 19, 1699-1700, nepag.

6. Svatební obřad v kostele Augustiniánů a následná hostina

Císařský pár spolu s duchovenstvem čekal na slavnostní průvod u dveří kostela Augustiniánů. Jakmile všichni sesedli z koní, měla se nevěsta hlavním vchodem přesunout do chrámu. Slavnostní okamžik však narušil zapomnětlivý augustiniánský mnich, který opomenul odemknout kostelní bránu. Proto musela nevěsta projít klášterními dveřmi a skrz sakristii se dostala do chrámu. Novomanželé nejprve vešli do loretánské kaple, kde poklekli na červený, zlatem zdobený polštář. Následně papežský nuncius ve Vídni Andrea Santa Croce požehnal Josefovi I. a Amálii Vilemíně Brunšvicko-Lüneburské. Ženich s nevěstou pokračovali prosebnými modlitbami.²¹⁷

Zatímco se budoucí manželský pár věnoval v loretánské kapli modlitbám, vybraní přihlížející se přesunuli do kostela Augustiniánů. Usadili se podle předem připraveného zasedacího pořádku. Přímo naproti oltáři se nacházelo místo určené pro nevěstu a ženicha, po jejich levé straně seděl císař s císařovnou. Jejich místo bylo čelem k levému boku oltáře a sedadel ženicha a nevěsty. Naopak na po pravé straně se nacházely dva stoly. K prvnímu zasedli kardinál Karel Leopold Kolonitsch, Vicenzo Grimani a španělský, benátský a savojský vyslanec. Naopak druhý stůl obsadili příslušníci Řádu zlatého rouna.²¹⁸ Po pravici císaře seděl arcikníže Karel se svými sestrami - Marií Alžbětou, Marií Annou, Marií Josefou a Marií Magdalénou. Za nimi se nacházela matka nevěsty. Třetí řada patřila dvorním dámám císařovny, čtvrtá ženám tajných radů, dvorním dámám nevěsty a hofmistryni Benedikty Brunšvicko-Lüneburské.²¹⁹ Podle svědectví Jana Christiana Lüniga, autora spisu *Theatrum ceremoniale*, vyzářovalo z výše uvedených dam značně rozladění, neboť z jejich prostorového umístění, které údajně neodpovídalo jejich mocenskému významu a společenskému postavení.²²⁰

---

²¹⁷ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 106; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.; *Theatrum Europaeum XV*, s. 546; HHStA Wien, Hofarchiv, sign. AZÄ, kart. 19, 1699-1700, nepag.

²¹⁸ O tom více K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 207-211. Z příslušníků Řádu zlatého rouna se slavnostního okamžiku účastnili: Ferdinand Bonaventura z Harachu, Karel z Valdštejna, Pavel Ěsterházy, Jindřich František z Mansfeldu, Helmhard Kryštof z Weissenwolffu, princ Evžen Savojský, Dominik Ondřej z Kounic, Jan Quintin Jörger z Tolletu, Ferdinand ze Schwarzenberku, Jan Adam z Lichtenštejnu, Eneáš Caprara, Jan Kristián z Eggenberku, Otto Ehrenreich z Abennsberku a Traunu, Filip z Ditrichštejna, Vilém z Lobkovic, Leopold Ignác z Ditrištejna, Karel Ferdinand z Valdštejna. *Erfreutes Wienn*, nepag.

²¹⁹ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 106; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.; HHStA Wien, Hofarchiv, sign. AZÄ, kart. 19, 1699-1700.

²²⁰ P. KRÁL, *Smrt*, s. 202; V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský*, s. 161-162.

Urozenost a sociální status jednotlivých osob se v průběhu církevního obřadu zrcadlily nejen v zasedacím pořádku, ale také v dalších prvcích. Leopold I. s chotí - císařovnou Eleonorou Magdalénou Falcko-neuburskou – měli nad sebou zlatý baldachýn, naopak římský král Josef I. se svou nevěstou - princeznou Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou – se nacházeli pod zlatobílými nebesy. Naopak nad hlavami arciknížete Karla a jeho sester se nenacházel žádný baldachýn, neboť náležel k charakteristickým distinktivním znakům panovníků a jejich manželek. O jejich společenském postavení však vypovídalo připravené klekátko potažené červeným sametem. Rovněž matka nevěsty – Benedikta Brunšvicko-Lüneburská - seděla na židli potažené červeným sametem.²²¹

Po skončení modliteb přešel římský král se svou nevěstou k hlavnímu oltáři kostela. Zde již čekal na římského krále a jeho nastávající papežský nuncius Andrea Santa Croce. Po jeho stranách stáli biskup z Rábu - Kristián Saský, vídeňský biskup Arnošt z Trautsohnu-Falkenštejnu a 40 prelátů z podunajské monarchie. Po úvodních modlitbách nejprve přistoupil k oltáři Josef I., po něm Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská. Následně je papežský nuncius Andrea Santa Croce slavnostně oddal. Samotný obřad ukončil slavnostní hymnus *Te Deum laudamus*.²²²

Po obřadu se svatebčané přesunuli do „*Sommer Zimmer*“ v Hofburgu, kterou osvětlovalo mnoha svícňů. Do tvorby zasedacího pořádku následné hostiny opět promluvílo hierarchické uspořádání vídeňského dvora. Včele stolu seděl císařský pár a po jejich levé straně ženich s nevěstou.²²³ Dále na čestné místo po pravici císaře usedl jeho mladší syn - arcikníže Karel. Následovali další příslušníci Habsburků. Místo po straně nevěsty naopak zaujala její matka - vévodkyně Benedikta Brunšvicko-Lüneburská. Teprve po nich přišel na řadu papežský nuncius ve Vídni Andrea Santa Croce a kardinálové Karel Leopold Kolonitsch s Vicenzem Grimanim. Na konci stolu hodovali vyslanci Španělského království, Benátské republiky a Savojska. Hlavní stůl, u nějž seděla císařská rodina, se nacházel na vyvýšeném pódiu. Navíc nad císařským a královským párem umístili služebníci baldachýn. Čalounění jejich křesel vyrobili řemeslníci z červeného sametu. Arcikníže Karel a arcikněžny seděli na křeslech se sametovým čalouněním. Stejně křeslo obdržela i matka nevěsty - vévodkyně Benedikta

---

²²¹ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 106; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag; HHStA Wien, Hofarchiv, sign. AZÄ, kart. 19, 1699-1700, nepag.

²²² *Theatrum Europaeum XV*, s. 546; J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 106; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

²²³ Srov. níže, Obrazová příloha č. 13.

Brunšvicko-Lüneburská. Ostatní osoby u hlavního stolu seděly na dřevěných židličkách potažených sametem.²²⁴

Po hostině se císařský pár přesunul do královské ložnice, kde vyčkal, než se nevěsta s Josefem uložili do postele. Druhý den musel císař přesunout ranní mši až na čtvrtou hodinu odpolední, protože novomanželský pár setrval neobvykle dlouho na svatebním loži. Leopold I. s císařovnou se údajně zdráhali nechat náruživého a milostnými dobrodružstvími protřelého Josefa s nevěstou delší dobu o samotě.²²⁵ Císař se svou chotí nesli již dříve nelibě chování mladého římského krále, jež mohlo vyvolat skandál a pokazit tak pracně prezentovaný obraz celé habsburské rodiny.²²⁶

Naopak na dobrou pověst římského krále a jeho manželky nehleděl francouzský vyslanec Markýz Claude de Villars. Prohlásil, „*daß von dem jungen Ehepaar sie sehr häßlich aussehe und er sehr niedergeschlagen sei.*“²²⁷ Pravděpodobný důvod jeho negativního postoje spočíval v události z 29. ledna 1699. Toho večera uspořádal arcikníže Karel ve svých komnatách bál k počtě budoucích novomanželů. Francouzský vyslanec ve Vídni také obdržel pozvání. V průběhu zábavy se podle dochovaných pramenů společně s dánským a dalšími blíže nejmenovanými vyslanci dostali do jedné z místností, kde bál neprobíhal a kam se nemělo vstupovat. Na nepatřičném místě je zastihl nejvyšší hofmistr arciknížete - kníže Antonín Florián z Lichtenštejna. Všechny - až na Francouze - osobně odvedl zpět na slavnost, na níž se francouzský vyslanec již vrátit nesměl. Markýz Claude de Villars si vyložil chování nejvyššího dvorského úředníka arciknížete Karla jako urážku. Francouzský král Ludvík XIV. mu nařídil, ať odjede pryč od vídeňského dvora, dokud se mu kníže z Lichtenštejna neomluví. Zadostiučinění se markýz Claude de Villars nakonec dočkal, když nejvyšší hofmistr arciknížete Karla navštívil svou sestru, která bydlela ve stejném domě jako francouzský vyslanec. Při odchodu knížete z Lichtenštejna se oba dotyční šlechticové potkali na chodbě téhož domu, kde se nejvyšší úředník arciknížete Karla Francouzovi omluvil.²²⁸

---

²²⁴ J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

²²⁵ Dopis Žofie Hannoverské vévodkyně Luise z Degenfeldu z 3. března 1699. Hannoverská kurfiřtka také vyjádřila v dopise přání, aby římský král Josef navždy miloval svou manželku a aby v brzké době zplodili syna. E. BODEMANN (ed.), *Briefe*, s. 189.

²²⁶ K. VOCELKA – L. HELLER, *Soukromý svět Habsburků*, s. 177.

²²⁷ Max BRAUBACH, *Prinz Eugen von Savoyen I*, Wien 1963, s. 278.

²²⁸ *Theatrum Europaeum XV*, s. 546.

7. Slavnostní ohňostroj 1. března 1699

V následujících dnech pokračovaly velkolepé oslavy, o kterých se ve svém dopise určeném kurfiřtce Žofii Hannoverské zmiňovala matka nevěsty Benedikta Brunšvicko-Lüneburská. Uvedla, že veselí nekončilo každý den dřív než ve tři hodiny ráno.²²⁹ Jeden z vrcholů oslav představoval okázalý ohňostroj, jež připravili Pavel Antonín z Houchin, Matyáš František Eysenštejn a František Leopold Brabantský.²³⁰ Ohňostroj zapálil samotný císař pomocí doutnáku ve tvaru *caducea* - hůlky, která patřila mezi atributy posla olympských bohů Merkura. Zapálení připravené pyrotechniky pomocí pochodně pravděpodobně symbolizovalo v očích soudobých pozorovatelů zažehnutí nehynoucí lásky mezi Josefem I. a Amálií Vilemínou Brunšvicko-Lüneburskou. Následně se totiž nad scénou objevil latinský nápis „*Pax et Amor ludunt flammis, quibus occidit Hostis, Sic mode tela sciunt vertere Pax et Amor.*“²³¹ Symbolika hesla zřetelně ukazovala hlavní myšlenku následného představení. V něm nakonec nehynoucí láska přemohla všechny válkychtivé nepřátele, přičemž všude zavládl pokoj a mír.²³²

V prvním dějství uzavřel spojenectví bůh války Mars s bohem Saturnem, kterého starověcí Římané ztotožňovali s krutým Titánem Kronem.²³³ Společnými silami chtěli zničit rakouskou větev Habsburků. Po uzavření dohody obou bohů se na scéně objevilo 24 ohnivých mužů, kteří spolu začali bojovat. Tento akt symbolizoval válkou zasažené země v habsburském držení. Současně na oblohu vylétlo na 300 dělobuchů a nespočet různých raket a světlic, které po vizuální i zvukové stránce dokreslily bojovou scénu.²³⁴ V tomto výjevu se odrážel mnohaletý boj potomků Rudolfa I. na dvou frontách - proti Turkům a Francii.²³⁵ Sám Ludvík XIV. se vědomě personifikoval

---

²²⁹ Dopis Benedikty Brunšvicko-Lüneburské Žofii Hannoverské z 3. března 1699. H. LEITGEB, *Kaiserin*, s. 111-113; A. BERNEY (ed.), *Hochzeit Josephs I.*, s. 81.

²³⁰ K významu barokních ohňostrojů podrobněji Eberhard FÄHLER, *Feuerwerke des Barock. Studien zum öffentlichen Fest und seiner literarischen Deutung vom 16. bis 18. Jahrhundert*, Stuttgart 1974.

²³¹ J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.

²³² J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 107-108; *Theatrum Europaeum XV*, s. 546; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.; *Auszführliche Relation, Von dem Den 1. Martii*, nepag.

²³³ Kronos nejprve připravil svého otce o vládu nad světem tím, že jej vykleštil pomocí srpů. Následně přinutil své sourozence, aby mu sloužili. Matka Země však předpověděla, že jej o vládu připraví jeho syn, proto je začal Kronos pojídat. Když se narodil jeho syn Zeus, vyměnila jej Kronova manželka za kámen a tím ho zachránila. Nakonec Zeus donutil svého otce, aby se vzdal vlády a nastoupil tak na jeho místo. J. HALL, *Slovník námětů*, s. 397-398.

²³⁴ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 107-108; *Theatrum Europaeum XV*, s. 546; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.; *Auszführliche Relation, Von dem Den 1. Martii*, nepag.

²³⁵ H. SEIFERT, *Der Sig-pragende Hochzeit*, s. 70.

v boha války Marta, ale často jej tímto způsobem vyobrazovala i habsburská propaganda.²³⁶ Naopak římský bůh Saturn velice pravděpodobně symbolizoval Osmanskou říši, jež od porážky u Vídně v roce 1683 postupně ztrácela nadvládu nad uherským územím ve prospěch podunajské monarchie.²³⁷ Podobně jako bůh Jupiter připravil svého otce Saturna o vládu nad světem, připravili i rakouští Habsburkové Turky o kontrolu nad Velkou uherskou nížinou.

V druhém dějství vystoupil na scénu na obláčku posel bohů Merkur, aby sjednal mír mezi habsburským rodem a Martem se Saturnem. Dalším radostným okamžikem v této části představení byl vstup bohyně lásky Venuše na scénu, která s pomocí boha sňatku Hymenaea zažehla lásku v srdcích Josefa I. a Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské. Bohyně lásky Venuše přijela v kočáře tvaru mušle taženém holubicemi, který symbolizoval její triumf. V očích současných pozorovatelů se jednalo o vítězství lásky nad nepřátelstvím, hrubou silou a válečnou vřavou.²³⁸ Zažehnutí vášně v srdcích novomanželů vyjádřil výjev uprostřed scény, kde se na pyramidě nacházel bůh svateb Hymenaeus. V každé ruce držel jeden kruh, jenž znázorňoval snubní prsten. Z druhé strany spojoval řetěz z olivových ratolestí prsteny s dvěma orly, kteří seděli na obloucích. Na zádech nesli planoucí srdce, která symbolizovala srdce novomanželů. Postupně od pyramidy, na níž stál bůh svatby Hymenaeus, vše vzplálo. Plamenný žár se pozvolna rozšířil až k srdcím na hřbetech orlů, jež se rozhořela vzájemnou láskou mezi římským králem Josefem I. a jeho manželkou. Zmiňovaný výjev alegoricky odkazoval nově vzniklý manželský svazek. Na scéně posléze vzplála také jména zamilovaných „V[ivat] JOSEPHUS“ a „V[ivat] AMALIA“.²³⁹

Ve třetím dějství přiletěl na scénu na křídlech orla vládce olympských bohů Jupiter, aby potvrdil uzavřený mír a předpověděl potomkům Rudolfa I. šťastnou budoucnost.²⁴⁰ Novomanželům slíbil dlouhý život a prorokoval velké činy. Poté vjel na scénu císařský a královský pár v plameni zdobeném triumfálním voze, který táhlo čtyřspřeží. Jak naznačil autor popisu, šlo o sluneční vůz boha Apollóna. Jupiter se nad vozem svého syna radoval ze šťastného konce. Ve stejnou chvíli se začaly radovat

---

²³⁶ Anuschka TISCHER, *Mars oder Jupiter? Konkurrierende Legitimierungsstrategien im Kriegsfall*, in: Christoph Kampmann – Katharina Krause – Eva-Bettina Krems – Anuschka Tischer (edd.), *Bourbon – Habsburg – Oranien. Konkurrierende Modelle im dynastischen Europa um 1700*, Köln-Weimar-Wien 2008, s. 196-211.

²³⁷ Václav VEBER a kol., *Dějiny Rakouska*, Praha 2002, s. 287.

²³⁸ J. HALL, *Slovník námětů*, s. 287.

²³⁹ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 107-108; *Theatrum Europaeum XV*, s. 546; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn, nepag.; Ausführliche Relation, Von dem Den 1. Martii*, nepag.

²⁴⁰ J. HALL, *Slovník námětů*, s. 207.

habsburské země v alegorické podobě 24 plamenných mužů. Zároveň v popředí scény plála na levé straně písmena „V[ivat], L[eopoldus], I[osephus]“ a na pravé „V[ivat], M[agdalen], W[ilhelmina]“. Tato písmena hořela pro slávu císařského a královského páru. Po stranách kočáru zářila slova „Vivant, Triumphant,“ jež zdůrazňovala úspěch rakouských Habsburků.²⁴¹

Nakonec na připravených kulisách vzplály iniciály „A.E.I.O.U.“ Tento charakteristický rys reprezentace Habsburků se poprvé objevil u Fridricha III. v polovině 15. století. Od té doby se neshaditelně vryl do rodové paměti Habsburků. Význam a výklad písmen závisel na souvislostech, při kterých se používala. Nejčastěji se objevoval ve významu „*Austria est imperare orbi universo*“ - „*Austrie bude vládnout celému světu.*“ V kombinaci s alegorickým dějem ohňostroje šlo o vyjádření mocenského nároku Habsburků ohledně vlády nad dosud známým světem.²⁴² S tím souvisel i další možný výklad iniciál A.E.I.O.U. jako „*Austria Erit In Omne Ultima*“ – „*Austrie vytrvá jako poslední*“ svědčí o víře posvátného poslání habsburských císařů a králů k vytvoření jediné říše na pevných křesťanských základech. Zvláště s poukazem na božské předurčení vládnout mohli připravit veškeré lidstvo na poslední soud a příchod Nebeského království.²⁴³ Jinou možnost výkladu poskytl neznámý autor relace, v níž popsal tento ohňostroj. Využil univerzálnosti hesla a zpřeházal iniciály do podoby „O.I.A.E.U.“. Podle jeho mínění šlo zmiňovaná písmena vyložit jako „*Oesterreichischer Josephi Amaliam Ehelichem Vergnügt.*“²⁴⁴ V tomto případě by se mohlo jednat o jakési přání Josefu I. a Amálii Vilemíně Brunšvicko-Lüneburské k šťastnému manželství.

---

²⁴¹ J. Ch. LÜNIG, *Theatrum Ceremoniale*, s. 107-108; *Theatrum Europaeum* XV, s. 546; J. F. X. FACHNER, *Erfreutes Wienn*, nepag.; *Auszführliche Relation, Von dem Den 1. Martii*, nepag.

²⁴² K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 219-220; Alphons LHOTSKY, *AEIOU. Die „Devise“ Kaiser Friedrichs III. und sein Notizbuch*, *MIÖG* 60, 1952, s. 155-193.

²⁴³ Robert J. W. EVANS, *Rudolf II. a jeho svět. Myšlení a kultura ve střední Evropě 1576-1612*, Praha 1997, s. 29-30.

²⁴⁴ *Auszführliche Relation, Von dem Den 1. Martii*, nepag.

8. Závěr

Slavnostní vjezdy sloužily k prezentaci panovnického majestátu již od antických dob. Ve středověku se vládci inspirovali především příchodem Ježíše do Jeruzaléma na Květnou neděli zachyceného v biblických evangeliích. Využívali slavnostního *adventu*, aby zdůraznili své vyvolení od Boha Všemohoucího vládnout svým zemím. Ne každý slavnostní vjezd probíhal stejně. Vždy velmi záleželo na okolnostech, při jaké příležitosti se tento rituál konal. Jeho podobu a průběh velmi ovlivňovaly vnější okolnosti, které pořadatelé do určité míry nedokázali ovlivnit. Jinak například probíhalo uvítání krále, jestliže přijel v pozdních večerních či nočních hodinách, jinak, pokud jej narušila nepřízeň počasí. Avšak hlavní myšlenka - zdůraznění společenského postavení panovníka - zůstávala stejná. Stejný důvod konání slavnostních vjezdů se přenesl i do raného novověku. I když se do rituálu s nástupem renesance vmísily antické prvky, hlavní prvky průvodu se zachovaly.²⁴⁵

Ideální *adventus* lze podle Roberta Antonína a Tomáše Borovského rozdělit do pěti základních částí: přípravy, setkání s vítacím poselstvem v určité vzdálenosti od města, slavnostní uvítání těsně před hradbami, procesí městem, bohoslužba v hlavním chrámu a ubytování krále. Na první fázi začínalo vedení města pracovat spolu se zástupci panovníka již několik týdnů či měsíců před samotnou performancí. Obvykle jej naplánovali do nejmenšího detailu. Přípravy obnášely starost o ubytování samotného panovníka a jeho doprovodu, výzdobu města či dary pro příchozí. Druhá část vjezdu se konala obvykle několik mil před městem, kde končila působnost jeho práva. K podmínkám účasti jedince v uvítacím poselstvu patřila jeho tělesná zdatnost a především jeho privilegované postavení v daném společenství. Oddíl se obvykle skládal z některých městských radních a významných obyvatel. V průběhu samotného symbolického aktu uvítání vzácné návštěvy zpravidla přečetl velitel skupiny krátký proslov. Následně měšťané symbolicky dovedli královský průvod až ke svému městu, čímž vyjádřili úctu vzácné návštěvě. Po praktické stránce doladili během této doby zbylé detaily *adventu* a oslav s ním spojených.

Další část tvořilo přivítání panovníka před hlavní branou. Zpravidla nejprve jej uvítali místní duchovní, přičemž s sebou mnohdy přinesli posvátné relikvie a ostatky světců, jimž se vládce poklonil. Poté purkmistr pronesl uvítací řeč. Po něm s pokorou

---

²⁴⁵ R. ANTONÍN – T. BOROVSKEÝ, *Panovnické vjezdy*, s. 194-247; K. VOCELKA – L. HELLER, *Život Habsburků*, s. 271- 273.

odevzdal klíče od města panovníkovi. Vládce ujistil tamní obyvatele o své milosti a klíče navrátit purkmistrovi, čímž mu symbolicky vložil zpět do rukou správcovství nad městem. Následoval samotný průvod městem, před kterým se museli účastníci seřadit do předem určené formace. Za vrchol průvodu považovali soudobí pozorovatelé postavu krále, kterou ještě zdůrazňoval baldachýn. Ten většinou nesli nejvýznamnější členové městské rady, kteří se v průběhu pochodu střídali. Pokud spolu s panovníkem přijela i jeho manželka, také ona měla právo mít nad sebou nebesa. Průvod často směřoval k nejvýznamnějšímu místnímu chrámu. Po absolvování bohoslužby se král obvykle odebral do svých předem připravených komnat.²⁴⁶

Slavnostní vjezd Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské a Josefa I. do Vídně 24. února 1699 se podle dochovaných pramenů nijak zvlášť neodlišoval od zažité tradice. Programově se skládal ze stejných částí jako svrchu nastíněný ideální *adventus* panovníka. Právě tento slavnostní rituál se stal hlavním tématem předkládané kvalifikační práce. Stranou pozornosti nezůstaly ani festivity, které následovali bezprostředně po vjezdu. Zde se autor zaměřil především na slavnostní ohňostroj na počest novomanželů, který Habsburkové cíleně využili k vlastní sebe prezentaci. Autorovi nešlo o pouhý popis slavnostního vjezdu, ale o interpretaci symbolického poselství jednotlivých rituálních kroků samotného vjezdu a následných svatebních slavností.

V úvodní kapitole autor nastínil složitý průběh výběru budoucí manželky římského krále, který předcházela svatbě Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské s Josefem I. Výběr ženy nejstaršího syna Leopolda I. trval šest let a odrážel mocenské zájmy jednotlivých frakcí u císařského dvora, které prosazovaly vlastní kandidátky sňatku. Průvodním jevem tohoto soupeření bylo množství pomluv a lží, které měly pošpinit obraz či dokonce zdiskreditovat jednotlivé adeptky sňatkové aliance. Rovněž neteř hannoverského kurfiřta Arnošta Augusta musela snést v průběhu těchto let mnoho urážek a příkoří. Ke konečnému výběru jí dopomohli především nejvyšší hofmistr Josefa I. - Karel Theodor Otto ze Salmu a jeho bývalý preceptor František Ferdinand Rummel. Příznivý obraz Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské v očích císařského páru však zásadním způsobem ovlivnil kapucín Marco d'Aviano. Po mnoha těžkostech a zdlouhavém výběru nechali Leopold I. a Eleonora Magdalena Falcko-Neuburská veřejně vyhlásit plánovaný sňatek až v srpnu 1698.

---

²⁴⁶ R. ANTONÍN – T. BOROVSÝ, *Panovnícké vjezdy*, s. 15-20.

V dalších dvou kapitolách se autor zabýval sňatkem v zastoupení v Modeně a následné cestě přes Veronu, Rovereto, Trident, Innsbruck, Salcburk a Tulln do Vídně. Pro mezerovité údaje v použitých pramenech nebylo možné do detailu zrekonstruovat průběh cesty a dílčí slavnostní vjezdy do měst, které se konaly u příležitosti průjezdu budoucí římské královny. I přes leckdy útržkovité informace se autor pokusil ozřejmit jednotlivé dílčí prvky průběhu cesty Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské do metropole podunajské monarchie. Na samotném konci putování budoucí římské královny se uskutečnilo první setkání zamilovaného páru v Ebersdorfu, během něhož nevěsta předala Josefovi I. ozdobný klobouk. V očích soudobých pozorovatelů se v tomto rituálu odrážel blížící se vstup mladého římského krále - dospělého muže - do manželského svazku.

V posledních dvou kapitolách se autor pokusil interpretovat jednotlivé kroky vjezdu Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské do Vídně 24. února 1699 a s tím spojené svatební performance. I když téměř vše proběhlo tradičně, podle předem připraveného scénáře, přece jen se v průběhu festivit objevilo několik událostí, které narušily řádný průběh. Při vstupu do kostela Augustiniánů díky zapomětlivosti jednoho z mnichů musela nevěsta místo hlavního použít vedlejší vchod. O další snad nejzajímavější narušení kontinuity oslav se postaral římský král Josef I. Již v průběhu slavnostního vjezdu několikrát opustil předem určené místo v průvodu a zamířil ke své vyvolené. Také tradiční ranní mše, pořádaná následujícího dne po svatbě, musela být přesunuta až na odpoledne, neboť novomanželský pár dlouho setrval na svatebním loži. Jednání Josefa I. a jeho novomanželky znamenalo v očích císaře a jeho manželky značné pohoršení.

Slavnostní *adventus* i následné performance zdůrazňovali (božskou) vyvolenost Habsburků vládnout své zemi. K vyjádření své společenské nadřazenosti využili běžně užívané a časem prověřené prostředky. Šlo o baldachýn, vyvýšený trůn, drahé látky vyšíváné zlatem a stříbrem, šperky nevyčísitelné hodnoty, přítomnost urozených šlechticů a v neposlední řadě také o zástupy přihlížejících. K vyjádření svých mocenských nároků rovněž využívaly různé antické či biblické motivy. Na jedné ze slavnostních bran se Leopold I. a jeho syn stylizovali do alegorických postav Jupitera a Apollóna. Nabízí se však otázka, zda přihlížející rozuměli symbolickému poselství jednotlivých částí slavnostního vjezdu a následných festivit. Vzdělaní diváci mu pravděpodobně dokázali porozumět a dokázali je vyložit. V případě nevzdělaných diváku si nelze činit jakékoliv iluze o porozumění hlubšímu významu jednotlivých

alegorií. Pro velkou část obecnstva tak znamenal vjezd Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské 24. února 1699 do Vídně pouze nádhernou podívanou, která v jejich očích legitimizovala sňatek s Josefem I. Avšak rozšíření pohledu na rozdíly v chápání symbolického obsahu jednotlivých performancí mezi raně novověkými diváky jsou otázkou budoucího bádání. Předmětem pokračování výzkumu by se mohlo stát širší studium pramenů osobní povahy, dalších ikonografických pramenů, dobových tisků či oslavných básní. Jednalo by se především o materiály uložené ve šlechtických rodinných archivech.

9. Seznam použitých pramenů a literatury

9.1 ARCHIVNÍ PRAMENY

HHStA-Wien, Hofarchiv, ÄZA 19, 1699 – 1700.

SOA Třeboň, oddělení Český Krumlov, Sběrka rukopisů Český Krumlov, 1327-1968, inv. č. 21, pag. 918.

9.2 Vydané prameny a staré tisky

Auszführliche Relation, Von dem Den 1. Martii 1699 zu Wien gehaltenen vortrefflichen Feuerwerck, nepag. ÖNB Wien, sign. 307381-B.ALT.

BERNEY, Arnold (ed.), *Die Hochzeit Josephs I.*, MIÖG 42, 1927, s. 64-83.

BODEMANN, Eduard (ed.), *Briefe der Kurfürstin Sophie von Hannover an die Raugräfinnen und Raugrafen zu Pfalz*, Leipzig 1888.

FACHNER, Johann Ferdinand Xaviero, *Erfreutes Wienn/ Welches denen Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigen Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigen Ertzhausz Oesterreich/ ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigsten Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699*, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.

HOLLAND, Wilhelm Ludwig (ed.), *Briefe der Herzogin Elisabeth Charlotte von Orleans I. (1659-1709)*, Leipzig 1908.

KEMBLE, John Mitchell (ed.), *State papers and correspondence illustrative of the social and political state of Europe from the revolution to the accession of the house of Hanover*, London 1857.

KLOPP, Onno (ed.), *Der Fall des Hauses Stuart und die Sukzession des Hauses Hannover in Großbritannien und Irland im Zusammenhange der europäischen Angelegenheiten von 1660–1714 VI*, Wien 1875-1888.

LÜNIG, Johann Christian, *Theatrum Ceremoniale historico-politicum*, Leipzig 1719, s. 96-109.

Pomposer Einzug Ihro Königl. Majestät Josephi Römisch. und Hungarischen Königs, etc. Mit Ihro Majestät Wilhelmina Amalia Römische Königin...So Den 24. Februarii, 1699..gehalten worden, nepag. ÖNB Wien, sign. 306138A.

RINCK, Eucharius Gottlieb, *Joseph Des Sieghafften Röm. Käysers Leben und Thaten*, Wien 1712.

SCHNATH, Georg (ed.), *Geschichte Hannovers im Zeitalter der 9. Kur und der englischen Sukzession, 1698-1714*, Hildesheim 1978.

Theatrum Europaeum XV, Frankfurt am Main 1707, s. 541-548.

9.3 Literatura

ANTONÍN, Robert – BOROVSÝ, Tomáš, *Panovnické vjezdy na středověké Moravě*, Brno 2009.

BERNHARD, Margarete, *Kaiserinnenwitwen im 17. und 18. Jahrhundert. Am Beispiel von Eleonore v. Gonzaga-Nevers (Ferdinand III.), Eleonore Magdalena Theresia (Leopold I.), Amalie Wilhelmine (Josef I.), Elisabeth Christine (Karl VI.) und Maria Theresia (Franz I.)*, Graz 2003 (diplomová práce).

BLAHA, Hertha, *Österreichische Triumph- und Ehrenpforten der Renaissance und des Barock*, Wien 1950 (Disertační práce).

BOKOVÁ, Hildegard - SPÁČILOVÁ, Libuše, *Stručný raně novohornoněmecký glosář*, Olomouc 2003.

BRAUBACH, Max, *Prinz Eugen von Savoyen I*, Wien 1963.

BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech v raném novověku*, České Budějovice 2000 (= OH 8).

BŮŽEK, Václav – SMÍŠEK, Rostislav, *Symboly rituálu. Volba Karla V. římským králem ve Frankfurtu nad Mohanem a jeho korunovace v Cáchách*, in: Lenka Bobková - Milada Holá (edd.), *Lesk královského majestátu ve středověku. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi, CSc., k nedožitým 85. narozeninám*, Praha 2005, s. 123-131.

BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.

- BŮŽEK, Václav, *Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*, České Budějovice 2006.
- BŮŽEK, Václav, *Přípitek ve společnosti raného novověku*, in: Martin NODL – Daniela TINKOVÁ (edd.), *Antropologické přístupy v historickém bádání*, Praha 2007, s. 189-213.
- BŮŽEK, Václav, *Symbole rituálu. Slavnostní vjezd Ferdinanda I. do Prahy 8. listopadu 1558*, in: Luděk BŘEZINA - Jana KONVIČNÁ - Jan ZDICHYNEC (edd.), *Ve znamení zemí Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám prof. PhDr. Lenky Bobkové, CSc.*, Praha 2006, s. 112-128.
- DMITRIEVA, Marina, *Ephemere Architektur in Krakau und Prag: Zur Inszenierung von Herrschereinzügen in ostmitteleuropäischen Metropolen*, in: Marina Dmitrieva – Karen Lambrecht (edd.), *Krakau, Prag und Wien. Funktionen von Metropolen im frühneuzeitlichen Staat*, Stuttgart 2002 (= *Forschungen zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropa* 10), s. 255-281.
- DOTZAUER, Winfried, *Die Ankunft des Herrschers. Der fürstliche „Einzug“ in die Stadt (bis zum Ende des Alten Reichs)*, AfKg 55, 1973, s. 245-288.
- DUINDAM, Jeroen, *The Court of the Austrian Habsburgs: Locus of a Composite Heritage*, *Mitteilungen der Residenzen-Kommission der Akademie der Wissenschaften zu Göttingen* 8, 1998, č. 2, s. 24-58.
- DUINDAM, Jeroen, *Vienna and Versailles: the courts of Europe's Dynastic Rivals, 1550-1780*, Cambridge 2003.
- EVANS, Robert J. W., *Rudolf II. a jeho svět. Myšlení a kultura ve střední Evropě 1576-1612*, Praha 1997.
- FÄHLER, Eberhard, *Feuerwerke des Barock. Studien zum öffentlichen Fest und seiner literarischen Deutung vom 16. bis 18. Jahrhundert*, Stuttgart 1974.
- FRÖTSCHER, Ruth, *Mit Handkuss. Die Hand als Gegenstand des Zeremoniells am Wiener Hof im 17. und 18. Jahrhundert*, in: Irmgard Pangerl - Martin Scheutz - Thomas Winkelbauer (edd.), *Der Wiener Hof im Spiegel der Zeremonialprotokolle (= Studien und Forschung zur Wiener Stadtgeschichte 47)*, Innsbruck-Wien-München-Bozen 2007, s. 337-356.
- HALL, James, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991.
- HAMANNOVÁ, Brigitte, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996.

- HENGERER, Mark, *Kaiserhof und Adel in der Mitte des 17. Jahrhunderts. Eine Kommunikationsgeschichte der Macht in der Vormoderne*, Konstanz 2004 (= Historische Kulturwissenschaft 3).
- HOLÁ, Mlada, *Holdovací vjezdy českých panovníků do Vratislavi, v pozdním středověku a raném novověku (1437-1617)*, Praha 2012.
- HRBEK, Jiří, *České barokní korunovace*, Praha 2010.
- HRBEK, Jiří, *Rituál jazyka – jazyk rituálu. Příspěvek k politické komunikaci raného novověku na příkladu českých barokních korunovací*, FHB 22, 2006, s. 211-250.
- INGRAO, Charles W., *Kaiser Josef I. Der „vergessene“ Kaiser*, Wien 1982.
- KRÁL, Pavel, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004 (= MH 4).
- KUBEŠ, Jiří, *Trnitá cesta Leopolda I. za říšskou korunou (1657-1658). Volby a korunovace ve Svaté říši římské v raném novověku*, České Budějovice 2009.
- LEITGEB, Hildegard, *Kaiserin Amalie Wilhelmine, geb. Prinzessin von Braunschweig-Lüneburg-Hannover (1673 – 1742), Eine biographische Studie*, Wien 1984 (disertační práce).
- LHOTSKY, Alphons, *AEIOU. Die „Devise“ Kaiser Friedrichs III. und sein Notizbuch*, MÖG 60, 1952, s. 155-193.
- LURKER, Manfred, *Slovník biblických obrazů a symbolů*, Praha 1999.
- MAREK, Pavel, *Ceremoniál jako zrcadlo hierarchického uspořádání císařského dvora Ferdinanda II.*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526-1740)*, České Budějovice 2003 (= OH 10), s. 371-396.
- PEČAR, Andreas, *Die Ökonomie der Ehre: Höfischer Adel am Kaiserhof Karls VI. (1711-1740)*, München-Darmstadt 2003.
- ROYT, Jan – ŠEDINOVÁ, Hana, *Slovník symbolů, Kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii*, Praha 1998.
- RUDOLPH, Harriet, *Das Reich als Ereignis, Formen und Funktionen der Herrschaftsinszenierung bei Kaisereinzügen (1558-1618)*, Wien 2011.
- SEIFERT, Herbert, *Der Sig-pragende Hochzeit. Gott. Hochzeitsfeste am Wiener Hof der Habsburger und ihre Allegorik 1622-1699*, Wien 1988 (= Drama per musica 2).
- SMÍŠEK, Rostislav, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009.

- SMÍŠEK, Rostislav, *Střední Evropa a Španělsko v polovině 17. století. Markéta Tereza Španělská a její španělský hofštát očima soudobých pozorovatelů*, ČČH 109, 2011, s. 397-431.
- STOLLBERG-RILINGER, Barbara, *Symbolische Kommunikation in der Vormoderne. Begriffe – Thesen – Forschungsperspektiven*, ZHF 31, 2004, s. 489-527.
- STUDNIČKOVÁ, Milada, *Aquila imperatoris. Das Motiv des zweiköpfigen Adlers bei den Luxemburgern*, in: Klára Benešová (ed.), *King John of Luxemburg and the Art of his Era*, Praha 1998, s. 132-142.
- ŠTEDRON, Miloš – VÁLKA, Josef, *Svátky a slavnosti v dějinách kultury*, OM 18, 1986, s. 289-297.
- TENFELDE, Klaus, *Adventus. Zur historischen Ikonologie des Festzugs*, HZ 235, 1982, s. 45-82.
- TISCHER, Anuschka, *Mars oder Jupiter? Konkurrierende Legitimierungsstrategien im Kriegsfall*, in: Christoph Kampmann – Katharina Krause – Eva-Bettina Krems – Anuschka Tischer (edd.), *Bourbon – Habsburg – Oranien. Konkurrierende Modelle im dynastischen Europa um 1700*, Köln-Weimar-Wien 2008, s. 196-211.
- URFUS, Valentin, *Císař Josef I., nekorunovaný Habsburk na českém trůně*, Praha 2004.
- VÁCHA, Štěpán – VESELÁ, Irena – VLNAS, Vít – VOKÁČOVÁ, Petra, *Karel VI. a Alžběta Kristýna: Česká korunovace 1723*, Praha-Litomyšl 2009.
- van DÜLMEN, Richard, *Historická antropologie*, Praha 2002.
- van GENNEPA, Arnolda, *Přechodové rituály. Systematické studium rituálů*, Praha 1997.
- VOCELKA, Karl – HELLER, Lynne, *Život Habsburků, Kultura a mentalita jednoho rodu*, Praha 2012.
- VOCELKA, Karl. – HELLER, Lynne, *Soukromý svět Habsburků, Život a všední dny jednoho rodu*, Plzeň 2011.
- VYBÍRAL, Zdeněk, *Politická komunikace aristokratické společnosti českých zemí na počátku novověku*, České Budějovice 2005.
- ŽAK, Sabine, *Das Tedeum als Huldigungsgesang*, Historisches Jahrbuch 102, 1982, s. 1-32.
- ŽOGLER, Ivan, *Der Hofstaat des Hauses Österreich*, Wien-Leipzig 1917.

10. Seznam vyobrazení

- Obr. č.1. **Obraz mladého římského krále Josefa I. (okolo roku 1700)** [převzato z http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Joseph_I_Holy_Roman_Emperor.png]
- Obr. č.2. **Obraz Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské** [převzato z http://www.google.de/imgres?hl=cs&biw=1366&bih=639&tbm=isch&tbnid=mPgVyptP017EIM:&imgrefurl=http://de.wikipedia.org/wiki/Amalia_Wilhelmine_von_Braunschweig-Calenberg&docid=w32ubTQjy5qTqM&imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/de/thumb/c/c3/1673_Wilhelmine-1.jpg/170px-1673_Wilhelmine-1.jpg&w=170&h=250&ei=feXiUa33DoXj4QSNx4CYDQ&zoom=1&iact=hc&vpx=4&vpy=215&dur=1129&hovh=200&hovw=136&tx=50&ty=97&page=1&tbnh=140&tbnw=94&start=0&ndsp=34&ved=1t:429,r:0,s:0,i:80]
- Obr. č.3. **Obraz Charlotty d'Este, rozené Brunšvicko-Lüneburské** [převzato z http://sv.wikipedia.org/wiki/Charlotte_av_Braunschweig-L%C3%BCneburg]
- Obr. č.4. **Obraz Rinalda d'Este** [převzato z http://nl.wikipedia.org/wiki/Rinaldo_III_d%27Este]
- Obr. č.5. **Obraz vévodkyně Benedikty Brunšvicko-Lüneburské, rozené Falcko-Simmermské** [převzato z <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:BenediktaHenrietteSimmBraunsch.JPG>]
- Obr. č.6. **Vyobrazení slavnostního průvodu před Favoritou** [převzato z Johann Ferdinand Xaviero FACHNER, *Erfreutes Wienn/ Welches denen Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigen Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigen Ertzhausz Oesterreich/ ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigen Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.]*
- Obr. č.7. **Vyobrazení celého slavnostního průvodu** [převzato z Johann Ferdinand Xaviero FACHNER, *Erfreutes Wienn/ Welches denen Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigen Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigen Ertzhausz Oesterreich/*

ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigsten Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.]

Obr. č.8. **První slavnostní brána na „Wollzeile“** [převzato z Johann Ferdinand Xaviero FACHNER, *Erfreutes Wienn/ Welches denen Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigsten Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigsten Ertzhausz Oesterreich/ ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigsten Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.]*

Obr. č.9. **Druhá slavnostní brána na „Stock-im-Eisen“** [převzato z Johann Ferdinand Xaviero FACHNER, *Erfreutes Wienn/ Welches denen Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigsten Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigsten Ertzhausz Oesterreich/ ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigsten Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.]*

Obr. č.10. **Kašna v podobě hory Parnas** [převzato z Johann Ferdinand Xaviero FACHNER, *Erfreutes Wienn/ Welches denen Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigsten Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigsten Ertzhausz Oesterreich/ ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigsten Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.]*

Obr. č.11. **Třetí slavnostní brána u kostela sv. Michala** [převzato z Johann Ferdinand Xaviero FACHNER, *Erfreutes Wienn/ Welches denen*

Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigsten Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigsten Ertzhausz Oesterreich/ ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigsten Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.]

Obr. č.12. **Obraz svatebního obřadu v kostele Augustiniánů** [převzato z Johann Ferdinand Xaviero FACHNER, *Erfreutes Wienn/ Welches denen Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigsten Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigsten Ertzhausz Oesterreich/ ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigsten Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.]*

Obr. č.13. **Svatební hostina v den obřadu** [převzato z Johann Ferdinand Xaviero FACHNER, *Erfreutes Wienn/ Welches denen Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigsten Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigsten Ertzhausz Oesterreich/ ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigsten Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.]*

Obr. č.14. **Slavnostní ohňostroj z 1. března 1699** [převzato z Johann Ferdinand Xaviero FACHNER, *Erfreutes Wienn/ Welches denen Allerdurchleuchtigst=Groszmächtigsten Röm. und Ungarischen königl. Mayestätten JOSEPHO I., Vom Allerdurchleuchtigsten Ertzhausz Oesterreich/ ec. ec. Und WILHELMINAE AMALIAE, Gebornen Hertzogin von Braunschweig=Lüneburg/ ec. ec., Zur schuldigsten Jubel=vollen Ehren=Bezeugung drey Ruhm= und Ehren=Porten auffgericht/ und mit dem Einzug der Königl. Gesponsz den 24. Februarii dieses 1699, Wien 1699. Universität Wien, Universitäts Bibliothek, Hauptbibliothek, sign. I-256160.]*

11. Obrazová příloha

Obraz č.1.

Obraz mladého římského krále Josefa I. (okolo roku 1700)

Obr. č.2.
Obraz Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské

Obr. č.3.
Obraz Charlotty d'Este, rozené Brunšvicko-Lüneburské

Obr. č.4.

Obraz vévody Rinalda d'Este

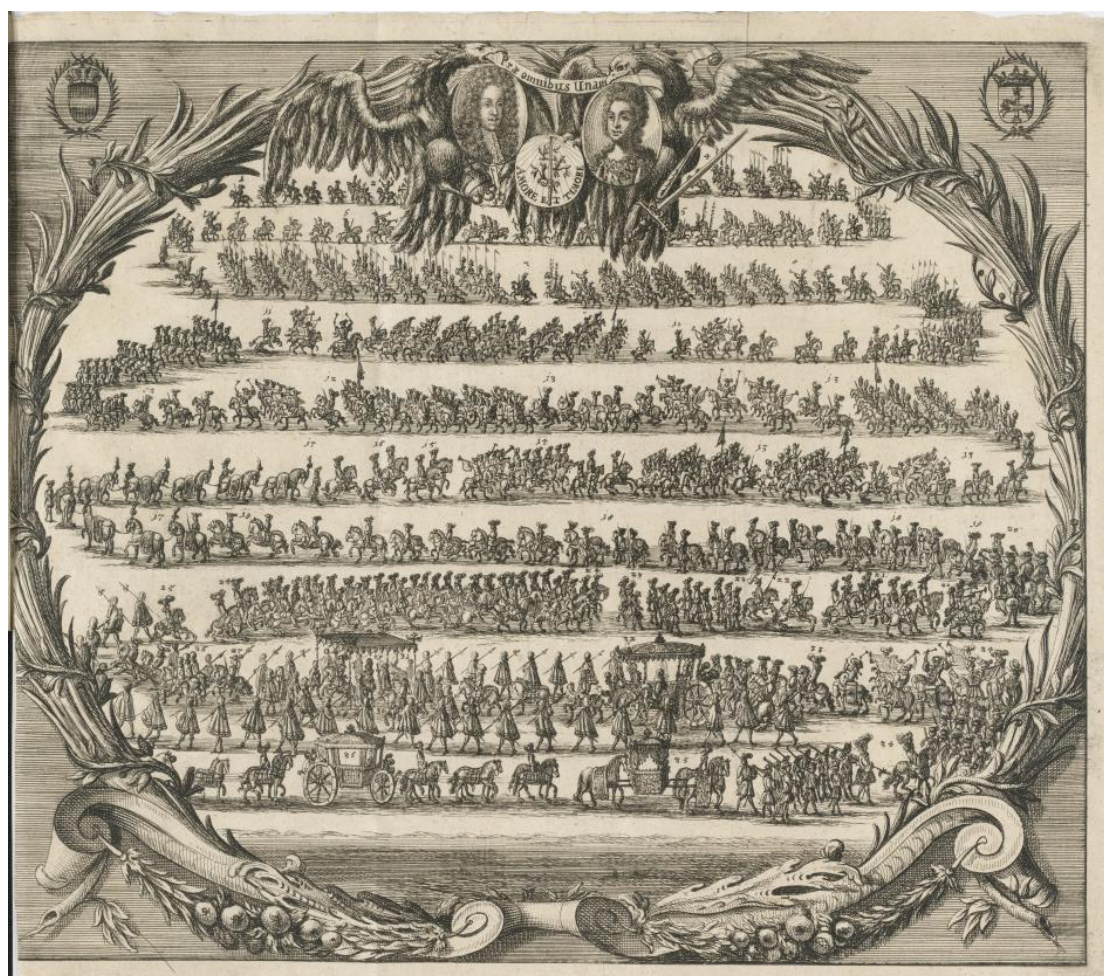

Obr. č.5.

Obraz vévodkyně Benedikty Brunšvicko-Lüneburské, rozené Falcko-Simmermské

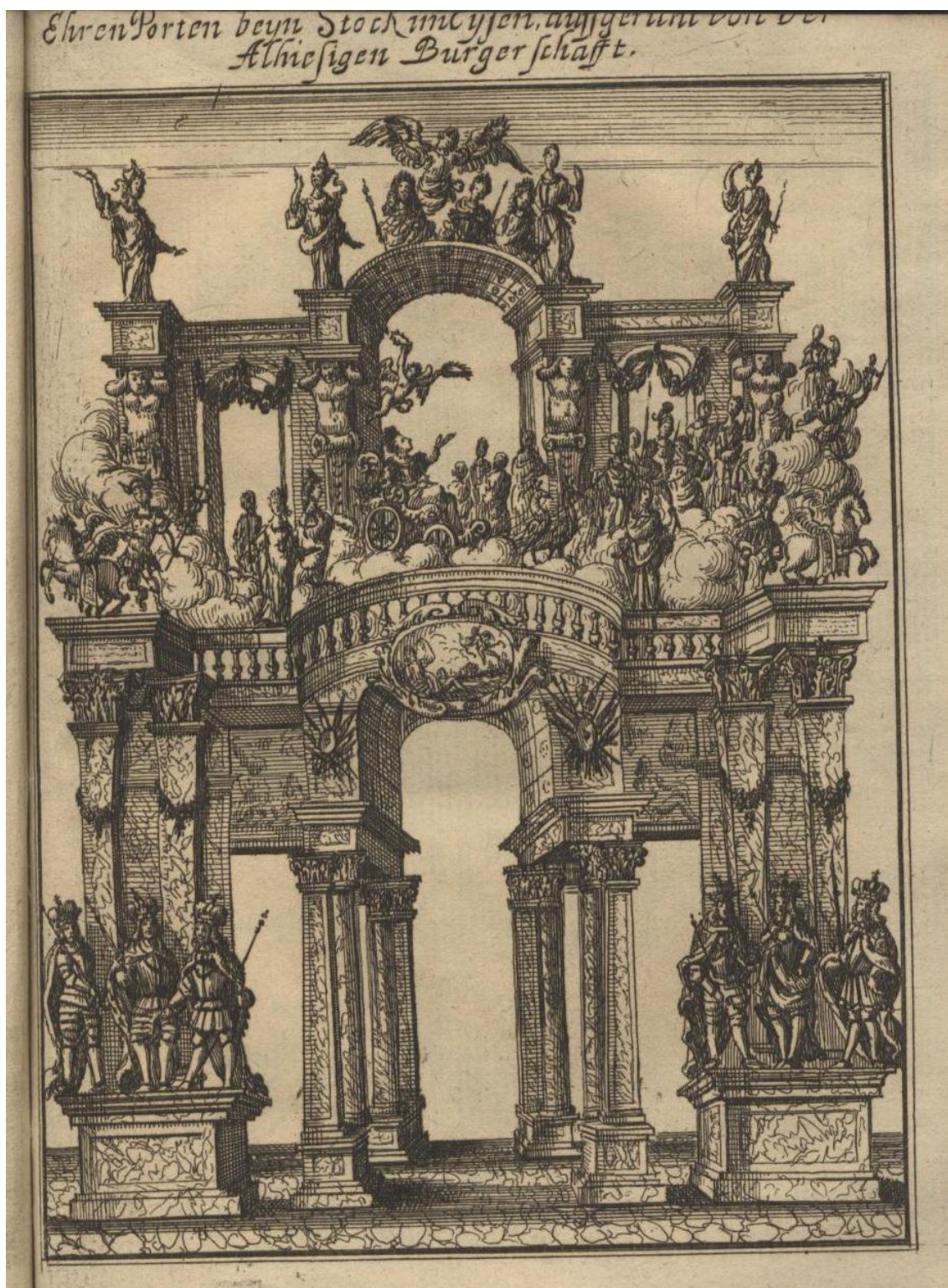
Obr. č.6
Vyobrazení slavnostního průvodu před Favoritou.

Obr. č.7.
Vyobrazení celého slavnostního průvodu

Obr. č.8.
První slavnostní brána na „Wollzeile“

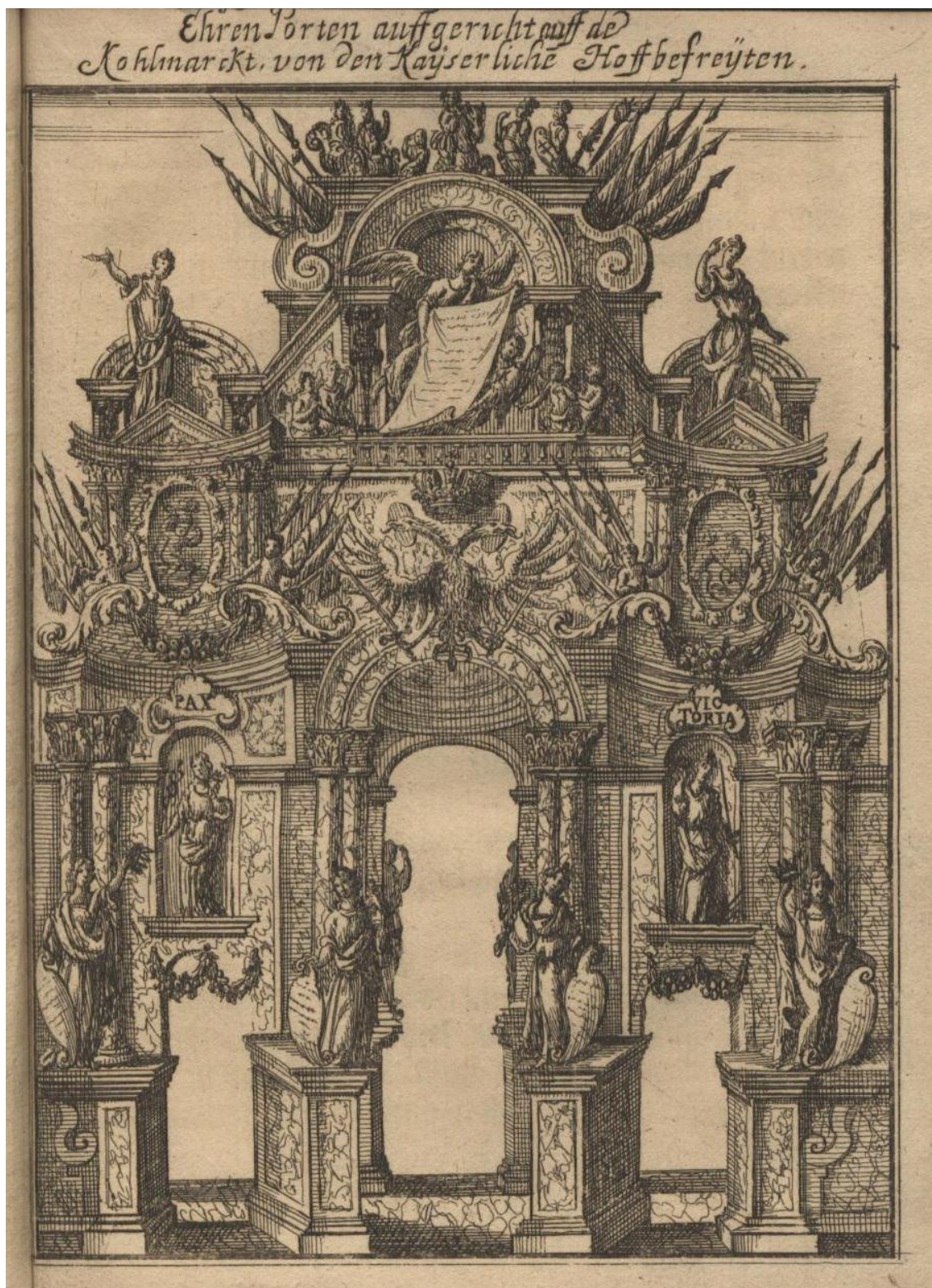
Obr. č.9.
Druhá slavnostní brána na „Stock-im-Eisen“

Von dem Hochlobly. Magistrat auffgericht, altes Roth und weißer Wein gelauffen.

Obr. č.10.
Kašna v podobě hory Parnas

Obr. č.11.

Třetí slavnostní brána u kostela sv. Michala

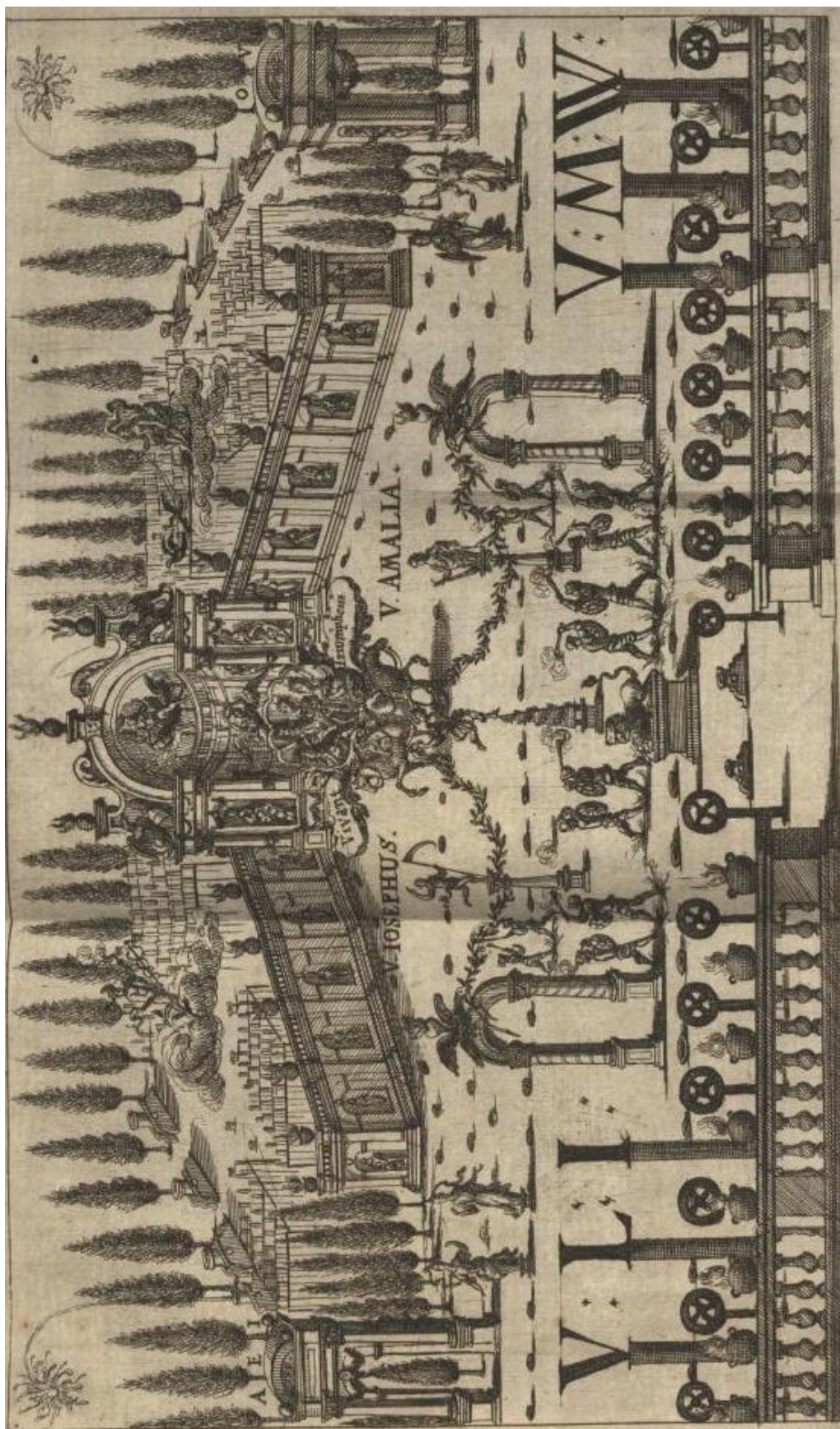

Obr. č.12.

Obraz svatebního obřadu v kostele Augustiniánů

Obr. č.13.
Svatební hostina v den obřadu

Obr. č.14.

Slavnostní ohňostroj z 1. března 1699

12. Seznam zkratek

ÄZA	ältere Zeremonialakten
ČČH	Český časopis historický
FHB	Folia historica bohemika
HHStA-Wien	Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien
HZ	Historische Zeitschrift
Inv. č.	inventární číslo
MIÖG	Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung
MH	Monographia historica
nepag.	nepaginováno
OH	Opera historica
OM	Opus musicum
ÖNB Wien	Österreichische Nationalbibliothek in Wien
pag.	paginace
s.	strana
sign.	signatura
ZHF	Zeitschrift für historische Forschung